

I. O. Січко

**Методика навчання
природознавства і
світознавства**

І. О. Січко

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ
ПРИРОДОЗНАВСТВА І СВІТОЗНАВСТВА**

Навчально-методичний посібник

Миколаїв
2018

ББК 74.262.0я73
УДК 373.3.016:502(075.2)

*Рекомендовано вченою радою Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського
(Протокол № 13 від 01.03.2018 р.)*

Рецензенти:

Осадченко Інна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Сокурєнко Олена Олексіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії й методики дошкільної та початкової освіти МОППО

Січко І.О.

Методика навчання природознавства і світознавства: навчально-методичний посібник / І. О. Січко. – Миколаїв : СПД Румянцева, 2018. – 109 с.

ББК 74.262.0я73
УДК 373.3.016:502(075.2)

У посібнику подається методика навчання курсу природознавства і світознавства, система методів, форм і засобів навчання, за якими відбувається формування уявлень про цінність моральних якостей та людських чеснот, виховання екологічної культури особистості, розвиток гармонійних відносин між особистістю, природою і суспільством, опанування навичками навчально-пізнавальної та природоохоронної діяльності.

Посібник може бути застосований студентами (майбутніми педагогами), учителями загальноосвітньої школи першого ступеня та викладачами ВНЗ.

© Січко І. О., 2018
© СПД Румянцева, 2018

ЗМІСТ

Передмова	4
Розділ I. Програма дисципліни «Методика навчання природознавства і світознавства»	5
1.1. Робоча навчальна програма.....	5
1.2. Навчальна програма	19
Розділ II. Матеріали до лекційних та практичних занять	30
2.1. Плани лекційних занять.....	30
2.2. Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять	48
Розділ III. Завдання для контролю та перевірки знань	75
3.1. Варіанти контрольних робіт.....	75
3.2. Питання до екзаменаційних білетів	79
3.3. Тести для підсумкового контролю	87
Розділ IV. Рекомендації щодо виконання індивідуальної та самостійної роботи	104
4.1. Завдання щодо виконання курсових робіт	104
4.2. Завдання для самостійної роботи студентів	106
Висновки	109

Передмова

Навчально-методичний посібник призначений для допомоги студентам під час вивчення курсу «Методика навчання природознавства та світознавства».

В процесі вивчення дисципліни передбачено опанування комплексу знань і вмінь необхідних для професійної діяльності майбутнього вчителя початкової школи на засадах компетентнісного підходу, формування в майбутніх учителів початкової школи знань на засадах компетентнісного підходу, умінь і навичок, необхідних їм для викладання даного курсу учням початкової школи, проведення позакласної роботи з природознавства і світознавства.

Згідно з навчальними планами при вивченні курсу «Методика навчання природознавства та світознавства» передбачено такі форми навчальної роботи: аудиторна (лекції та практичні заняття), самостійна робота студентів.

У посібнику відображені вимоги Державного стандарту до викладання природознавства і світознавства в загальноосвітній школі першого ступеня.

Викладення матеріалу подається у відповідності до робочої навчальної програми курсу «Методика навчання природознавства та світознавства» для вищих навчальних закладів освіти.

Належне оволодіння навчальним матеріалом потребує опрацювання як основної так і додаткової літератури, статей у педагогічних виданнях.

Специфікою курсу, як науки, є використання методів і досягнень фундаментальних та прикладних наук, зокрема: біології, фізики, хімії, екології, історії, соціології, політології, етики тощо; тісно пов'язаних з практичною діяльністю людини. Тому при вивченні тем курсу необхідно обов'язково користуватися не тільки підручниками а й використовувати додаткову літературу з зазначених наукових дисциплін.

Ефективними засобами підготовки до занять є використання мультимедійних програм і мережі Internet, де інформація швидше поновлюється, є багато статистичної, наукової, наочної інформації, що розміщена на сайтах міністерств, відомств, наукових організацій, видавництв тощо.

Розділ І. Програма дисципліни «Методика навчання природознавства і світознавства»

1.1. Робоча навчальна програма

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра початкової освіти**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ Н. І. Василькова
28 серпня 2017 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПРИРОДОЗНАВСТВА І СВІТОЗНАВСТВА
ОКР «бакалавр»**

Галузь знань: 0101 Педагогічна освіта
Напрямок підготовки: 6.010102 Початкова освіта
Факультет: дошкільної та початкової освіти

2017-2018 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Методика навчання природознавства і світознавства» для студентів ОКР «бакалавр» за напрямом підготовки 6.010102 Початкова освіта

Розробник: Січко Ірина Олександрівна, доцент кафедри початкової освіти, кандидат педагогічних наук, доцент _____ (Січко І. О.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри початкової освіти

Протокол від «28» серпня 2017 року № 1

Завідувач кафедри _____ (Якименко С. І.)

«28» серпня 2017 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 0101 Педагогічна освіта	Нормативна	
	Напрямок підготовки 6.010102 Початкова освіта.		
Загальна кількість годин – 180 годин	Спеціальність (професійне спрямування): Початкова освіта.	<i>Рік підготовки:</i>	
		3	3
		<i>Семестр</i>	
		5	6
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1,7	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	<i>Лекції</i>	
		12	12
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		18	18
		<i>Самостійна робота</i>	
		60	60
Вид контролю: іспит			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 180 год.: 60 год. – аудиторні заняття, 120 год. – самостійна робота (33% / 67%).

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: підготувати студентів до навчання учнів природознавства та світознавства початковій школі, сформувані знання та уміння, що необхідні для професійного розв'язання навчальних завдань, які виникають під час навчання молодших школярів природознавству та світознавству.

Завдання курсу:

- ознайомлення студентів із змістом початкового курсу природознавства, методами, формами і засобами навчання природознавства молодших школярів;

- формування у студентів уміння застосовувати теоретичні знання до розв'язання практичних питань;

- розкриття особливостей вивчення окремих питань методики;

- ознайомлення студентів з типовими труднощами та помилками учнів та шляхами їх попередження.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

- Здатність шляхом самостійного навчання освоїти нові науково-педагогічні теорії, використовуючи здобуті знання.
- Здатність до креативного мислення, набуття гнучкого образу мислення, який дозволяє зрозуміти та розв'язати проблеми та задачі, зберігаючи при цьому критичне ставлення до сталих наукових компетенцій у галузі початкової освіти.
- Здатність до наукового аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та перевірених фактів
- Здатність формулювати педагогічно-наукову задачу, для її вирішення використовувати потрібну інформацію та методологію для досягнення обґрунтованого висновку.
- Здатність вирішувати педагогічні задачі та запобігати конфліктним ситуаціям у галузі початкової освіти.
- Здатність продемонструвати знання та розуміння розділів методики викладання природознавства: організація навчально-виховного процесу із застосуванням наочності; методи навчання, форми навчання, організація природоохоронної діяльності та екологічного виховання.
- Здатність добирати ефективні прийоми організації пізнавальної діяльності молодших школярів у рамках сучасних освітніх технологій щодо навчання природознавства та світознавства.
- Здатність застосовувати вибрані засоби наочності у процесі навчання.
- Здатність складати структурно-логічні схеми та конспекти уроків певного розділу методики викладання природознавства та світознавства.
- Здатність обирати оптимальні методи навчання з метою ефективного досягнення дидактичних цілей у процесі засвоєння учнями знань та ціннісних орієнтирів природознавства та світознавства.

- Здатність розробляти методiku організації і проведення уроків всіх типів, розробляти їх детальні конспекти.
- Здатність організовувати природоохоронну та творчу діяльність молодших школярів у межах природознавства та світознавства.
- Розрізняти справжні духовні цінності людства від їх підробок та антиподій.
- Здатність добирати ефективні прийоми організації пізнавальної діяльності молодших школярів в рамках сучасних освітніх технологій;
- Здатність організовувати ціннісно-орієнтовану та творчу діяльність молодших школярів.
- Використовувати педагогічні технології розвитку та сприяти становленню різних способів мислення.

II. Фахові:

- Здатність до аналізу та сучасних освітніх технологій: сутність, завдання, класифікація, практична значущість; історію педагогічних інновацій в Україні; різні підходи до класифікації методів і форм організації навчання; сучасні підходи до організації різних видів занять
- Здатність здійснювати самостійно-пошукову роботу; користуватися сучасними методами навчання; ставити навчальні цілі та вибирати методи навчання; використовувати інформаційно-презентативні, самостійно-пошукові, та інші методи навчання; використовувати навчальні технології
- Здатність переносити знання у власний педагогічний досвід; критично аналізувати різні педагогічні теорії навчання та виховання
- Здатність застосовувати базові знання з педагогіки та психології у навчально-виховній діяльності; нових педагогічних технологій та робити порівняльний аналіз традиційної і альтернативної систем навчання
- Володіти базовими загальними знаннями, а саме: знання про цілісну природничо-наукову картину світу, що охоплює систему знань, уявлень про закономірності природи та місце людини в ній
- Здатність визначати педагогічні цілі в реальних педагогічних ситуаціях щодо розвитку ціннісних орієнтацій у ставленні до природи
- Обізнаність та здатність обговорювати поточний стан природничих наук та методики природознавства
- Здатність визначити та описати основні сучасні екологічні проблеми
- Здатність організувати дослідницьку діяльність та спостереження
- Володіти спеціальними знаннями з основ природознавства (ботаніка, зоологія, анатомія, географія, фізика, хімія, астрономія)
- Визначати педагогічні цілі в реальних педагогічних ситуаціях щодо суспільно-значущих цінностей
- Обізнаність та здатність обговорювати поточний стан суспільних подій
- Здатність толерантно виражати власну соціальну позицію та встановлювати гармонійні відносини між особистістю, природою і суспільством
- Розробляти методiku організації і проведення уроків з «Природознавства» та «Я у світі» всіх типів.

2. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Методика навчання освітньої галузі «Природознавство» як педагогічна наука

Тема 1. Вступ. Предмет і завдання, методи дослідження методики викладання «Природознавства». Завдання і зміст освітньої галузі «Природознавство»

Тема 2. Матеріальна база навчання природознавству. Засоби навчання природознавству. Наочні посібники.

Кредит 2. Методи та форми організації навчального процесу з природознавства

Тема 3. Методика формування і розвитку природничих понять

Тема 4. Методи навчання природознавству

Тема 5. Форми організації навчального процесу з природознавства

Кредит 3. Засоби контролю та навчальних досягнень учнів з природознавства. Міжпредметні зв'язки у викладанні природознавства

Тема 6. Контроль і оцінювання знань і вмінь учнів з природознавства

Тема 7. Активізація пізнавальної діяльності молодших школярів

Тема 8. Інтегрований підхід до навчання природознавства

Тема 9. Екологічне виховання у процесі вивчення природознавства

Кредит 4. Методологічні основи методики викладання світознавства

Тема 10. Методика навчання світознавства як педагогічна наука. Розвиток світознавства як науки. Зміст, мета, завдання світознавства в системі початкового навчання.

Тема 11. Особливості викладання світознавства в початковій школі

Кредит 5. Методи та форми організації навчального процесу з світознавства

Тема 12. Методи і прийоми вивчення предмету «Я у світі» у початковій школі

Тема 13. Форми організації вивчення курсу світознавства («Я у світі») в початковій школі. Нестандартні уроки.

Тема 14. Методика формування уявлень про суспільне довкілля дітей молодшого шкільного віку

Тема 15. Перевірка та оцінювання навчальних досягнень учнів з предмету «Я у світі».

Кредит 6. Теоретико-методичні основи реалізації змістових ліній предмета «Я у світі»

Тема 16. Характеристика змістових ліній предмету «Я у світі» на засадах формування у молодших школярів предметних і ключових компетентностей.

Тема 17. «Я – людина», «Я та інші»

Тема 18. «Я – українець», «Я – європеєць»

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		л	П	ср
1	2	3	4	7
Кредит 1. Методика навчання освітньої галузі «Природознавство» як педагогічна наука				
Тема 1. Вступ. Предмет і завдання, методи дослідження методики викладання «Природознавства». Завдання і зміст освітньої галузі «Природознавство»	12	2	4	6
Тема 2. Матеріальна база навчання природознавству. Засоби навчання природознавству. Наочні посібники.	10	2	2	6
Кредит 2. Методи та форми організації навчального процесу з природознавства				
Тема 3. Методика формування і розвитку природничих понять	10	2	2	6
Тема 4. Методи навчання природознавству	14	2	4	8
Тема 5. Форми організації навчального процесу з природознавства	16	2	4	10
Кредит 3. Засоби контролю та навчальних досягнень учнів з природознавства. Міжпредметні зв'язки у викладанні природознавства				
Тема 6. Контроль і оцінювання знань і вмінь учнів з природознавства	10	2	2	6
Тема 7. Активізація пізнавальної діяльності молодших школярів	6			6
Тема 8. Інтегрований підхід до навчання природознавства	6			6
Тема 9. Екологічне виховання у процесі вивчення природознавства	6			6
Кредит 4. Методологічні основи методики викладання світознавства				
Тема 10. Методика навчання світознавства як педагогічна наука. Розвиток світознавства як науки. Зміст, мета, завдання світознавства в системі початкового навчання.	8	2	2	4
Тема 11. Особливості викладання світознавства в початковій школі	10	2	2	6

Кредит 5. Методи та форми організації навчального процесу з світознавства				
Тема 12. Методи і прийоми вивчення предмету «Я у світі» у початковій школі	14		4	10
Тема 13. Форми організації вивчення курсу світознавства («Я у світі»)в початковій школі. Нестандартні уроки.	16	2	4	10
Тема 14. Методика формування уявлень про суспільне довкілля дітей молодшого шкільного віку	14	2	2	10
Тема 15. Перевірка та оцінювання навчальних досягнень учнів з предмету «Я у світі».	6			6
Кредит 6. Теоретико-методичні основи реалізації змістових ліній предмета «Я у світі»				
Тема 16. Характеристика змістових ліній предмету «Я у світі» на засадах формування у молодших школярів предметних і ключових компетентностей.	2			2
Тема 17. «Я – людина», «Я та інші»	10	2	2	6
Тема 18. «Я – українець», «Я – європеєць»	10	2	2	6
Усього годин:	180	24	36	120

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Методика навчання освітньої галузі «Природознавство» як педагогічна наука		
1.	Вступ. Предмет і завдання, методи дослідження методики викладання «Природознавства». Завдання і зміст освітньої галузі «Природознавство»	4
2.	Матеріальна база навчання природознавству. Засоби навчання природознавству. Наочні посібники.	2
Кредит 2. Методи та форми організації навчального процесу з природознавства		
3.	Методика формування і розвитку природничих понять	2
4.	Методи навчання природознавству	4

5.	Форми організації навчального процесу з природознавства	4
Кредит 3. Засоби контролю та навчальних досягнень учнів з природознавства. Міжпредметні зв'язки у викладанні природознавства		
6.	Контроль і оцінювання знань і вмінь учнів з природознавства	2
Кредит 4. Методологічні основи методики викладання світознавства		
7.	Методика навчання світознавстваяк педагогічна наука. Розвиток світознавстваяк науки. Зміст, мета, завдання світознавства в системі початкового навчання.	2
8.	Особливості викладання світознавства в початковій школі	2
Кредит 5. Методи та форми організації навчального процесу з світознавства		
9.	Методи і прийоми вивчення предмету «Я у світі» у початковій школі	4
10.	Форми організації вивчення курсу світознавства («Я у світі») в початковій школі. Нестандартні уроки.	4
11.	Методика формування уявлень про суспільне довкілля дітей молодшого шкільного віку	2
Кредит 6. Теоретико-методичні основи реалізації змістових ліній предмета «Я у світі»		
12.	«Я – людина», «Я та інші»	2
13.	«Я – українець», «Я – європеєць»	2
Разом:		36

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Кредит 1. Методика навчання освітньої галузі «Природознавство» як педагогічна наука		
1.	Вступ. Предмет і завдання, методи дослідження методики викладання «Природознавства». Завдання і зміст освітньої галузі «Природознавство»	6
2.	Матеріальна база навчання природознавству. Засоби навчання природознавству. Наочні посібники.	6
Кредит 2. Методи та форми організації навчального процесу з природознавства		
3.	Методика формування і розвитку природничих понять	6
4.	Методи навчання природознавству	8

5.	Форми організації навчального процесу з природознавства	10
<u>Кредит 3. Засоби контролю та навчальних досягнень учнів з природознавства. Міжпредметні зв'язки у викладанні природознавства</u>		
6.	Контроль і оцінювання знань і вмінь учнів з природознавства	6
7.	Активізація пізнавальної діяльності молодших школярів	6
8.	Інтегрований підхід до навчання природознавства	6
9.	Екологічне виховання у процесі вивчення природознавства	6
<u>Кредит 4. Методологічні основи методики викладання світознавства</u>		
10.	Методика навчання світознавства як педагогічна наука. Розвиток світознавства як науки. Зміст, мета, завдання світознавства в системі початкового навчання.	4
11.	Особливості викладання світознавства в початковій школі	6
<u>Кредит 5. Методи та форми організації навчального процесу з світознавства</u>		
12.	Методи і прийоми вивчення предмету «Я у світі» у початковій школі	10
13.	Форми організації вивчення курсу світознавства («Я у світі») в початковій школі. Нестандартні уроки.	10
14.	Методика формування уявлень про суспільне довкілля дітей молодшого шкільного віку	10
15.	Перевірка та оцінювання навчальних досягнень учнів з предмету «Я у світі».	6
<u>Кредит 6. Теоретико-методичні основи реалізації змістових ліній предмета «Я у світі»</u>		
16.	Характеристика змістових ліній предмету «Я у світі» на засадах формування у молодших школярів предметних і ключових компетентностей	2
17.	«Я – Людина», «Я та інші»	6
18.	«Я – українець», «Я – європеєць»	6
Разом:		120

6. Методи навчання

Лекція, практичні заняття, бесіда, дискусія, круглий стіл, інсценування, пояснення, проблемного викладу, проблемних ситуацій, ділова гра.

7. Методи контролю

Контрольна робота, усне опитування, творчі роботи, наукові статті; перевірка конспектування лекцій, першоджерел, виконання індивідуальних завдань та самостійних робіт, рефератів, мультимедійні презентації.

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										Накопичувальні бали/ Сума
	Кредит 1		Кредит 2			Кредит 3				
	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	180
Практичні заняття	10	10	6	6	8	4	6	4	6	
Самостійна робота (включно контрольні роботи)	40		20			20				
			КР1 – 20			КР2 – 20				
Усього	60		60			60				180

Поточне тестування та самостійна робота										Іспит	Накопичувальні бали/ Сума
	Кредит 4		Кредит 5				Кредит 6				
	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	240	600
Практичні заняття	10	10	4	6	4	6	6	6	8		
Самостійна робота (включно контрольні роботи)	40		20				20				
			КР1 – 20				КР2 – 20				
Усього	60		60				60			240	600

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ЄКТС	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
D	55-64		
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

9. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний посібник.
2. Навчально-методичний комплекс.

10. Рекомендована література

Базова

1. Арцишевський Р. А. Світ і людина / Р. А. Арцишевський. - К. : Артек, 1996. – 440 с.
2. Арцишевський Р., Балашова С., Дурманенко Є., Киричук І. “Я і Україна” (Інтегрований курс) / Р. Арцишевський та ін. // Початкова школа. – 2003. – № 1. – С. 6-7.
3. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
4. Бібік Н. М. Я у світі. 3 клас : підруч. для загальноосвітніх навч. закл. / Н. М. Бібік. – Х. : Вид. група «Основа», 2013. – 160 с.
5. Бібік, Н. М. «Я у світі» : зміст і методичні підходи реалізації / Н. М. Бібік // Методичний коментар до навчальних програм для 1–4 класів : Дайджест / [укл. О. В. Онопрієнко]. – Донецьк, 2012. – С. 84–90.
6. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів напряму підготовки 6.010102 "Початкова освіта"] / Алла Крамаренко. – [2-е вид., перероб. і допов.]. – Донецьк : вид-во "Ноулідж" (донецьке відділення), 2010.–394 с.
7. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніх галузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. [для студ. магістратури вищ. пед. навч. закладів спеціальності 8.01010201 “Початкова освіта”] / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
8. Крамаренко А.М. Методика навчання освітніх галузей «Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів напряму підготовки 6.010102 «Початкова освіта»] / Алла Крамаренко. – Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
9. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об’єктами природи: навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів спец. 7.01010201 „Початкова освіта”] / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.
10. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства у початковій школі : Навч. Посібник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 223 с.
11. Ліннік О. О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248 с.
12. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.
13. Людина і світ: Підручник/Л.В.Губерський, В.Г.Кремінь, А.О.Приятельчук та ін., 2-ге вид., випр.. і доп. –К.: Т-во «Знання», КІЦЦ, 2001.-349с.

14. Стребна О. В. Методологічні аспекти викладання навчального предмета «Я у світі» / О. В. Стребна // Педагогічний альманах. – 2012. – Випуск 16. – С. 65-69.

Допоміжна

1. Біда О. А.Я. Герд – засновник методики викладання курсу природознавства // Початкова школа. – 2001. - № 3. – С. 59 - 60.
2. Біда О. Формування природничих уявлень і понять у шестилітніх першокласників // Початкова школа. – 2001. - № 11. – С. 51 - 52.
3. Боголюбов А.С. Метеорологические наблюдения // Биология в школе. – 2000. - № 1, 2.
4. Богуш А. Методика ознайомлення дітей із довкіллям у А. М. Богуш, Н. В. Гаврик. – К.: Слово, 2008. – 408 с.
5. Булашев Г. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах і віруваннях / Г.Булашев . - К., 1993.
6. Валютіна К. Життя людини найвища цінність// Поч. шк. 2004. - № 8. - С. 10 – 11.
7. Варакута О.М. Етапи формування природничих понять // Початкова школа. – 1999. - № 5. – С. 20 – 23
8. Варакута О.М. Система пізнавальних завдань для формування природничих понять // Початкова школа. – 2002. - № 1. – С. 32 - 35.
9. Герд В.А. Экскурсионное дело. Сборник статей по вопросам методики экскурсий / Под ред. С.В. Герд. – М. – Л.: Госиздат, 1928. – 120 с.
10. Герд С.В. Мой живой уголок. – Л.: Детгиз, 1961. – 173 с.
11. Герд С.В. Террариум в школе. Наши земноводные и пресмыкающиеся. Пособие для учит. ср. школ. – Л.: Учпедгиз, 1956. – 135 с.
12. Глива Л.К. Урок з інтегрованого курсу “Людина і світ” / Л. К. Глива // Початкова школа. – 1995. - № 2. – С. 16-17.
13. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.
14. Зуев Д.Д. Школьный учебник. – М.: Педагогика, 1983. – 240 с.
15. Малкова К.А. Экскурсия в уголок живой природы // Биология в школе. – 1999. - № 1. – С. 63
16. Назаренко Л. Догляд за рослинами живого куточка // Біологія і хімія в школі. – 1998. - № 2.
17. Назаренко Л. Догляд за рослинами живого куточка // Біологія і хімія в школі. – 1999. - № 1.
18. Нарочна Л.К. та ін. Методика викладання курсу «Я і Україна»: Навч. посібник / Л.К. Нарочна, Г.В. Ковальчук, К.Д. Гончарова. 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Вища шк., 1990. – 302 с.
19. Ніколайчук Т. Життя людини - найвища цінність// Поч. шк.- 2004. - № 8.- С. 8 - 10.
20. Пакулова В.М., Кузнецова В.Н. Методика преподавания природоведения: Учеб. для студентов пед.ин-тов по спец. № 2121 “Педагогика и методика нач. обучения”. - М. : Просвещение, 1990. – 192 с.

21. Педагогічний словник / За редакцією дійсного члена АПН України Ярмаченка М.Д. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 516 с.
22. Побірченко Н., Кобернік Г. Інтерактивне навчання в системі нових освітніх технологій // Поч. шк.: № 10. -С. 8 – 10.
23. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти: посібник для вчителів та методистів початкового навчання / О. Я. Савченко. - 2-ге вид., доповн., переробл. – К. : Богданова А.М., 2009. – 226 с.
24. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів пед. фак-в. – К.: Абрис, 1997. – 152 с.
25. Савченко О.Я. Розвиток пізнавальної самостійності молодших школярів. – К.: Рад. школа, 1982. – 176 с.
26. Савченко О.Я. Сучасний урок у початкових класах. – К.: Магістр S, 1997. – 256 с.
27. Сухомлинський В. О. Сто порад вчителю / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: В 5-ти т. – К. : Рад. школа, 1976.
28. Шульга Л. Діагностика сформованості моральних переконань в учнів початкових класів / Л. Шульга // Початкова школа. – 2002. - № 6. – С. 3-6.
29. Шухова Е. Ботанічна екскурсія на міський ринок.// Біологія в шк. - 2003. - № 6. - С. 38 - 41
30. Шухова Е. Щоденник спостережень за кімнатними тваринами // Біологія і хімія в школі. – 2000. - № 2, 4, 6.
31. Яновский С.А. Организация и ведение фенологических наблюдений // Биология в школе. – 2000. - № 3. – С. 50.

11. Інформаційні ресурси

1. <http://amaofoto.ru>
2. <http://cipets.Kiev.ua>
3. <http://mon.gov.ua>
4. <http://plants.ru>
5. <http://prirodal.ru>
6. <http://www.greeninfo.ru>
7. <http://www.megaflowes.ru>
8. <http://www.flora.rb.ru/rasteniya>

1.2. Навчальна програма

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра початкової освіти**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ Н. І. Василькова
28 серпня 2017 р.

**ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ПРИРОДОЗНАВСТВА І СВІТОЗНАВСТВА
ОКР «бакалавр»**

Галузь знань: 0101 Педагогічна освіта
Напрямок підготовки: 6.010102 Початкова освіта
Факультет: дошкільної та початкової освіти

2017-2018 навчальний рік

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Січко Ірина Олександрівна, доцент кафедри початкової освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.

Програму схвалено на засіданні кафедри початкової освіти
Протокол від «28» серпня 2017 року №1

Завідувач кафедри початкової освіти _____ (Якименко С. І.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією факультету дошкільної та початкової освіти

Протокол від «28» серпня 2017 року № 1
Голова навчально-методичної комісії _____ (Курчатова А. В.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від «28» серпня 2017 року № 12
Голова навчально-методичної комісії університету _____ (Василькова Н. І.)

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Методика навчання природознавства і світознавства» складена Січко І. О. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму 6.010102 Початкова освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: опанування майбутніми вчителями початкових класів різноманітними методами, формами, засобами та прийомами подання навчального матеріалу при вивченні молодшими школярами окремих питань природознавства і світознавства.

Міждисциплінарні зв'язки: Даний курс пов'язаний з блоком природничих дисциплін: ботанікою, зоологією, біологією, анатомією, географією, у середній і старшій школі; педагогікою, психологією; історією, соціологією, етикою, філософією.

Програма навчальної дисципліни складається з таких кредитів:

1. Методика навчання освітньої галузі «Природознавство» як педагогічна наука

2. Методи та форми організації навчального процесу з природознавства

3. Засоби контролю та навчальних досягнень учнів з природознавства.

Міжпредметні зв'язки у викладанні природознавства

4. Методологічні основи методики викладання світознавства

5. Методи та форми організації навчального процесу з світознавства

6. Теоретико-методичні основи реалізації змістових ліній предмета «Я у світі»

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: підготувати студентів до навчання учнів природознавства та світознавства у початковій школі, сформувати знання та уміння, що необхідні для професійного розв'язання навчальних завдань, які виникають під час навчання молодших школярів природознавству та світознавству.

Завдання курсу:

- ознайомлення студентів із змістом початкового курсу природознавства, методами, формами і засобами навчання природознавства молодших школярів;

- формування у студентів уміння застосовувати теоретичні знання до розв'язання практичних питань;

- розкриття особливостей вивчення окремих питань методики;

- ознайомлення студентів з типовими труднощами та помилками учнів та шляхами їх попередження.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

- Здатність шляхом самостійного навчання освоїти нові науково-педагогічні теорії, використовуючи здобуті знання.

- Здатність до креативного мислення, набуття гнучкого образу мислення, який дозволяє зрозуміти та розв'язати проблеми та задачі, зберігаючи при цьому критичне ставлення до сталих наукових компетенцій у галузі початкової освіти.
- Здатність до наукового аналізу та синтезу на основі логічних аргументів та перевірених фактів
- Здатність формулювати педагогічно-наукову задачу, для її вирішення використовувати потрібну інформацію та методологію для досягнення обґрунтованого висновку.
- Здатність вирішувати педагогічні задачі та запобігати конфліктним ситуаціям у галузі початкової освіти.
- Здатність продемонструвати знання та розуміння розділів методики викладання природознавства: організація навчально-виховного процесу із застосуванням наочності; методи навчання, форми навчання, організація природоохоронної діяльності та екологічного виховання.
- Здатність добирати ефективні прийоми організації пізнавальної діяльності молодших школярів у рамках сучасних освітніх технологій щодо навчання природознавства та світознавства.
- Здатність застосовувати вибрані засоби наочності у процесі навчання.
- Здатність складати структурно-логічні схеми та конспекти уроків певного розділу методики викладання природознавства та світознавства.
- Здатність обирати оптимальні методи навчання з метою ефективного досягнення дидактичних цілей у процесі засвоєння учнями знань та ціннісних орієнтирів природознавства та світознавства.
- Здатність розробляти методику організації і проведення уроків всіх типів, розробляти їх детальні конспекти.
- Здатність організовувати природоохоронну та творчу діяльність молодших школярів у межах природознавства та світознавства.
- Розрізняти справжні духовні цінності людства від їх підробок та антиподій.
- Здатність добирати ефективні прийоми організації пізнавальної діяльності молодших школярів в рамках сучасних освітніх технологій;
- Здатність організовувати ціннісно-орієнтовану та творчу діяльність молодших школярів.
- Використовувати педагогічні технології розвитку та сприяти становленню різних способів мислення.

II. Фахові:

- Здатність до аналізу та сучасних освітніх технологій: сутність, завдання, класифікація, практична значущість; історію педагогічних інновацій в Україні; різні підходи до класифікації методів і форм організації навчання; сучасні підходи до організації різних видів занять
- Здатність здійснювати самостійно-пошукову роботу; користуватися сучасними методами навчання; ставити навчальні цілі та вибирати методи

- навчання; використовувати інформаційно-презентативні, самостійно-пошукові, та інші методи навчання; використовувати навчальні технології
- Здатність переносити знання у власний педагогічний досвід; критично аналізувати різні педагогічні теорії навчання та виховання
 - Здатність застосовувати базові знання з педагогіки та психології у навчально-виховній діяльності; нових педагогічних технологій та робити порівняльний аналіз традиційної і альтернативної систем навчання
 - Володіти базовими загальними знаннями, а саме: знання про цілісну природничо-наукову картину світу, що охоплює систему знань, уявлень про закономірності природи та місце людини в ній
 - Здатність визначати педагогічні цілі в реальних педагогічних ситуаціях щодо розвитку ціннісних орієнтацій у ставленні до природи
 - Обізнаність та здатність обговорювати поточний стан природничих наук та методики природознавства
 - Здатність визначити та описати основні сучасні екологічні проблеми
 - Здатність організувати дослідницьку діяльність та спостереження
 - Володіти спеціальними знаннями з основ природознавства (ботаніка, зоологія, анатомія, географія, фізика, хімія, астрономія)
 - Визначати педагогічні цілі в реальних педагогічних ситуаціях щодо суспільно-значущих цінностей
 - Обізнаність та здатність обговорювати поточний стан суспільних подій
 - Здатність толерантно виражати власну соціальну позицію та встановлювати гармонійні відносини між особистістю, природою і суспільством
 - Розробляти методику організації і проведення уроків з «Природознавства» та «Я у світі» всіх типів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 годин/6 кредитів

ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Кредит 1. Методика навчання освітньої галузі «Природознавство» як педагогічна наука

Тема 1. Вступ. Предмет і завдання, методи дослідження методики освітньої галузі «Природознавство». Завдання і зміст освітньої галузі «Природознавство»

Предмет і завдання курсу «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство». Методологічні основи методики викладання природознавства, її зв'язок з іншими науками. Методи дослідження в галузі методика. Становлення і розвиток природознавства.

Планування та структурування змісту курсу «Природознавство». Особливості змістового забезпечення галузі «Природознавство». Принципи відбору змісту і побудови шкільного курсу природознавства. Завдання і зміст освітньої галузі «Природознавство».

Тема 2. Матеріальна база навчання природознавству. Засоби навчання природознавству. Наочні посібники

Місце і роль матеріальної бази в навчально-виховному процесі з природознавства.

Кабінет природознавства. Виготовлення наочних посібників та обладнання для уроків природознавства.

Наочні засоби навчання природознавству.

Куточок живої природи та використання його об'єктів у навчальному процесі.

Краєзнавчий куточок. Навчально-дослідна ділянка. Географічний майданчик, його влаштування та обладнання.

Поєднання і комплексне використання наочних засобів навчання.

Поняття про засоби навчання природознавства, їх види. Дидактичні вимоги до засобів навчання.

Наочні посібники. Види наочних посібників. Дидактичні вимоги до них. Методика роботи з різними видами наочних посібників.

Методика роботи з планом і картою. Вимоги до показу карти.

Кредит 2. Методи та форми організації навчального процесу з природознавства

Тема 3. Методика формування і розвитку природничих понять

Формування природничих уявлень.

Характеристика природничих понять. Методика формування і розвитку природничих понять.

Географічні, біологічні природничі поняття в початковій школі.

Тема 4. Методи навчання природознавству

Поняття методу навчання природознавству. Цілісний підхід до методу. Методи і прийоми у структурі методів навчання природознавства.

Спостереження – провідний метод вивчення природи в початкових класах. Ведення спостережень за неживою та живою природою. Бесіда на уроках природознавства. Види бесід. Вимоги до постановки запитань при проведенні бесіди. Застосування різних видів бесід на уроках природознавства.

Розповідь та її роль у вивченні природознавства. Методичні вимоги до застосування розповіді на уроках природознавства. Використання наочних посібників у процесі застосування словесних методів навчання.

Дослід як метод пізнання природи. Місце дослідів у навчальному процесі. Демонстраційні та лабораторні дослідження. Методичні вимоги до постановки дослідів та практичних робіт. Дослідження з ґрунтом у початковій школі на уроках природознавства.

Методичні прийоми: порівняння, аналогія, виділення головного, групування навчального матеріалу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків у природі.

Вибір оптимальних методів і прийомів навчання.

Тема 5. Форми організації навчального процесу

Основні організаційні форми навчального процесу з природознавства: урок, позаурочна та позакласна робота. Урок – основна форма навчально-виховної роботи.

Основні типи уроків з природознавства. Предметний урок. Експерсія.

Домашнє завдання як один з видів позаурочних занять. Види домашнього завдання. Позакласна робота та її навчально-виховне значення.

Кредит 3. Засоби контролю та навчальних досягнень учнів з природознавства. Міжпредметні зв'язки у викладанні природознавства

Тема 6. Контроль і оцінювання знань і вмінь учнів з природознавства

Мета, завдання та види перевірки знань на уроках природознавства.

Значення перевірки знань і вмінь учнів з природознавства. Оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Тема 7. Активізація пізнавальної діяльності молодших школярів

Створення проблемно-пошукових ситуацій. Постановка пізнавальних завдань. Використання місцевого матеріалу. Використання надбань усної народної творчості. Використання цікавинок на уроках. Використання художньої та науково-популярної літератури на уроках природознавства. Ігрова діяльність на уроках природознавства.

Тема 8. Інтегрований підхід до навчання природознавства

Поняття інтеграції у процесі навчання освітньої галузі «Природознавство» у початковій школі. Міжпредметні зв'язки у процесі навчання природознавства у початковій школі.

Використання матеріалу з валеології на уроках природознавства. Міжпредметні зв'язки природознавства з дисциплінами середньої школи.

Виховне значення уроків природознавства.

Тема 9. Екологічне виховання у процесі вивчення природознавства

Екологічна культура як складова загальної культури особистості. Завдання екологічного виховання у початковій школі. Форми, методи, засоби екологічного виховання у початковій школі.

Кредит 4. Методологічні основи методики викладання світознавства

Тема 10. Методика навчання світознавства як педагогічна наука.

Розвиток суспільствознавства як науки. Зміст, мета, завдання світознавства в системі початкового навчання.

Наукове обґрунтування необхідності вивчення навчальної дисципліни. Мета, завдання навчальної дисципліни, понятійний апарат. Зв'язок методики з іншими навчальними дисциплінами.

Тема 11. Особливості викладання світознавства в початковій школі.

Світознавство як комплекс наук. Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів

Кредит 5. Методи та форми організації навчального процесу з світознавства

Тема 12. Методи і прийоми вивчення предмету «Я у світі» у початковій школі

Дидактична суть та структура методів навчання. Класифікація методів навчання з урахуванням їх внутрішньої та зовнішньої сторін і логіки пізнавальної діяльності учнів. Методи навчання за джерелом здобуття інформації: словесні, наочні, практичні. Методи виховання громадянських якостей особистості: методи формування свідомості і переконань (розповідь, пояснення, бесіда, діалог, приклад) тощо.

Тема 13. Форми організації вивчення курсу світознавства «Я у світі» в початковій школі. Нестандартні уроки.

Поняття про форми організації навчання в початковій школі. Типи уроків громадянської освіти і виховання у початковій школі, вимоги щодо їх організації та проведення.

Тема 14. Методика формування уявлень про суспільне довкілля дітей молодшого шкільного віку

Види уявлень та понять в курсі «Я у світі». Умови формування уявлень на уроці. Шляхи розвитку понять. Методика формування вмінь у курсі «Я у світі».

Тема 15. Перевірка та оцінювання знань, умінь і навичок учнів з предмета «Я у світі».

Форми перевірки й контролю знань учнів з предмету «Я у світі». Методи контролю як способи перевірки й оцінювання навчальних досягнень учнів: спостереження, усна, письмова та практична перевірка результатів навчання. Альтернативне оцінювання (тестування, експрес-опитування, перехресне опитування, творче завдання, самооцінка).

Кредит 6. Теоретико-методичні основи реалізації змістових ліній предмета «Я у світі»

Тема 16. Характеристика змістових ліній предмету «Я у світі» на засадах формування у молодших школярів предметних і ключових компетентностей.

Побудова уроку, спрямованого на створення умов самореалізації дитини. Методичні особливості формування поняття про людське «Я».

Тема 17. «Я – людина», «Я та інші»

Формування у молодших школярів навиків взаємодії людей у сім'ї, колективі, суспільстві на основі знань про моральні цінності українського народу.

Тема 18. «Я – українець», «Я – європеєць»

Методика формування в учнів поетапного усвідомлення довкілля. Методика роботи над усвідомлення державної символіки та державного устрою України. Методика формування поняття проукраїнську державу в європейському та світовому контексті. Особливості розкриття теми «Земля – спільний дім для всіх людей».

3. Рекомендована література

Базова

1. Арцишевський Р. А. Світ і людина / Р. А. Арцишевський. - К. : Артєк, 1996. – 440 с.
2. Арцишевський Р., Балашова С., Дурманенко Є., Киричук І. “Я і Україна” (Інтегрований курс) / Р. Арцишевський та ін. // Початкова школа. – 2003. – № 1. – С. 6-7.
3. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
4. Бібік Н. М. Я у світі. 3 клас : підруч. для загальноосвітніх навч. закл. / Н. М. Бібік. – Х. : Вид. група «Основа», 2013. – 160 с.
5. Бібік, Н. М. «Я у світі» : зміст і методичні підходи реалізації / Н. М. Бібік // Методичний коментар до навчальних програм для 1–4 класів : Дайджест / [укл. О. В. Онопрієнко]. – Донецьк, 2012. – С. 84–90.
6. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів напрям підготовки 6.010102 "Початкова освіта"] / Алла Крамаренко. – [2-е вид., перероб. і допов.]. – Донецьк : вид-во "Ноулідж", 2010. – 394 с.
7. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніх галузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. [для студ. магістратури вищ. пед. навч. закладів спеціальності 8.01010201 “Початкова освіта”] / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
8. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства у початковій школі : Навч. Посібник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 223 с.
9. Ліннік О. О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248 с.
10. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.
11. Людина і світ: Підручник/Л.В.Губерський, В.Г.Кремінь, А.О.Приятельчук та ін., 2-ге вид., випр. і доп. –К.: Т-во «Знання», КІЦЦ, 2001.-349с.
12. Стребна О. В. Методологічні аспекти викладання навчального предмета «Я у світі» / О. В. Стребна // Педагогічний альманах. – 2012. – Випуск 16. – С. 65-69.

Допоміжна

1. Біда О. А.Я. Герд – засновник методики викладання курсу природознавства // Початкова школа. – 2001. - № 3. – С. 59 - 60.
2. Біда О. Формування природничих уявлень і понять у шестилітніх першокласників // Початкова школа. – 2001. - № 11. – С. 51 - 52.
3. Боголюбов А.С. Метеорологические наблюдения // Биология в школе. – 2000. - № 1, 2.
4. Богуш А. Методика ознайомлення дітей із довкіллям у А. М. Богуш, Н. В. Гаврик. – К.: Слово, 2008. – 408 с.
5. Булашев Г. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах і віруваннях / Г.Булашев . - К., 1993.
6. Валютіна К. Життя людини найвища цінність// Поч. шк. 2004. - № 8. - С. 10 – 11.
7. Варакута О.М. Етапи формування природничих понять // Початкова школа. – 1999. - № 5. – С. 20 – 23
8. Варакута О.М. Система пізнавальних завдань для формування природничих понять // Початкова школа. – 2002. - № 1. – С. 32 - 35.
9. Герд В.А. Экскурсионное дело. Сборник статей по вопросам методики экскурсий / Под ред. С.В. Герд. – М. – Л.: Госиздат, 1928. – 120 с.
10. Герд С.В. Мой живой уголок. – Л.: Детгиз, 1961. – 173 с.
11. Герд С.В. Террариум в школе. Наши земноводные и пресмыкающиеся. Пособие для учит. ср. школ. – Л.: Учпедгиз, 1956. – 135 с.
12. Глива Л.К. Урок з інтегрованого курсу “Людина і світ” / Л. К. Глива // Початкова школа. – 1995. - № 2. – С. 16-17.
13. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.
14. Зуев Д.Д. Школьный учебник. – М.: Педагогика, 1983. – 240 с.
15. Малкова К.А. Экскурсия в уголок живой природы // Биология в школе. – 1999. - № 1. – С. 63
16. Назаренко Л. Догляд за рослинами живого куточка // Біологія і хімія в школі. – 1998. - № 2.
17. Назаренко Л. Догляд за рослинами живого куточка // Біологія і хімія в школі. – 1999. - № 1.
18. Нарочна Л.К. та ін. Методика викладання курсу «Я і Україна»: Навч. посібник / Л.К. Нарочна, Г.В. Ковальчук, К.Д. Гончарова. 2-ге вид., перероб. і допов. – К.: Вища шк., 1990. – 302 с.
19. Ніколайчук Т. Життя людини - найвища цінність// Поч. шк.- 2004. - № 8.- С. 8 - 10.
20. Пакулова В.М., Кузнецова В.Н. Методика преподавания природоведения: Учеб. для студентов пед. ин-тов по спец. № 2121 “Педагогика и методика нач. обучения”. - М. : Просвещение, 1990. – 192 с.
21. Педагогічний словник / За редакцією дійсного члена АПН України Ярмаченка М.Д. – К.: Педагогічна думка, 2001. – 516 с.

22. Побірченко Н., Кобернік Г. Інтерактивне навчання в системі нових освітніх технологій // Поч. шк.: № 10. -С. 8 – 10.
23. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти: посібник для вчителів та методистів початкового навчання / О. Я. Савченко. - 2-ге вид., доповн., переробл. – К. : Богданова А.М., 2009. – 226 с.
24. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів пед. фак-в. – К.: Абрис, 1997. – 152 с.
25. Савченко О.Я. Розвиток пізнавальної самостійності молодших школярів. – К.: Рад. школа, 1982. – 176 с.
26. Савченко О.Я. Сучасний урок у початкових класах. – К.: Магістр S, 1997. – 256 с.
27. Сухомлинський В. О. Сто порад вчителю / В. О. Сухомлинський // Вибрані твори: В 5-ти т. – К. : Рад. школа, 1976.
28. Шульга Л. Діагностика сформованості моральних переконань в учнів початкових класів / Л. Шульга // Початкова школа. – 2002. - № 6. – С. 3-6.
29. Шухова Е. Ботанічна екскурсія на міський ринок.// Біологія в шк. - 2003. - № 6. - С. 38 - 41
30. Шухова Е. Щоденник спостережень за кімнатними тваринами // Біологія і хімія в школі. – 2000. - № 2, 4, 6.
31. Яновский С.А. Организация и ведение фенологических наблюдений // Биология в школе. – 2000. - № 3. – С. 50.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: іспит (VI семестр)

5. Засоби діагностики успішності навчання: Засоби діагностики якості вищої освіти визначають стандартизовані методики, які призначені для кількісного та якісного оцінювання досягнутого особою рівня сформованості знань, умінь і навичок, професійних, світоглядних та громадянських якостей. Засоби діагностики якості вищої освіти використовуються для встановлення відповідності рівня якості вищої освіти вимогам стандартів вищої освіти і затверджуються спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі освіти і науки.

Розділ II. Матеріали до лекційних та практичних занять

2.1. Плани лекційних занять

Лекція 1

Тема: Вступ. Предмет і завдання, методи дослідження методики викладання «Природознавства». Завдання і зміст освітньої галузі «Природознавство»

Мета: дидактична: ознайомити студентів із предметом, завданнями та методами дослідження освітньої галузі «Природознавство»; формувати здатність обирати оптимальні методи навчання з метою ефективного досягнення дидактичних цілей у процесі засвоєння учнями знань та ціннісних орієнтирів освітньої галузі «Природознавство», усвідомити значення, роль природознавства у професійному становленні майбутнього вчителя; виховна: виховувати зацікавленість дисципліною, прагнення отримувати нові знання самостійно, сприяти формуванню наукового світогляду.

Методи: інтерактивна бесіда; проблемний виклад матеріалу; використання мультимедійних засобів навчання.

Література

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
2. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства у початковій школі : Навч. Посібник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 223 с.
3. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : вид-во "Ноулідж", 2010. – 394 с.
4. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніхгалузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
5. Крамаренко А.М.Методиканавчання освітніх галузей«Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Бердянськ :Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
6. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об’єктами природи: навч. посіб. / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.
7. Ліннік О. О. Методика викладанняосвітньоїгалузії «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : ВидавничийДім «Слово», 2010. – 248 с.
8. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.

Структура лекційного заняття

1. Організаційна частина заняття.
2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття
3. Актуалізація опорних знань студентів і контроль актуального рівня знань
4. Мотивація навчальної діяльності студента
5. Структурні елементи заняття, які забезпечують досягнення дидактичної і виховної мети. Їх зміст і послідовність

1. Предмет і завдання курсу «Методика викладання природознавства».

2. Методологічні основи методики викладання природознавства, її зв'язок з іншими науками.

3. Методи дослідження в галузі методика.

4. Становлення і розвиток природознавства. (Сам. опрацювання)

5. Міжпредметні зв'язки на уроках природознавства з дисциплінами початкової школи:

1) Міжпредметні зв'язки на уроках природознавства, української мови та читання.

2) Міжпредметні зв'язки на уроках природознавства та математики.

3) Здійснення міжпредметних зв'язків на уроках природознавства, трудового навчання та образотворчого мистецтва.

4) Використання матеріалу з валеології на уроках природознавства

6. Міжпредметні зв'язки природознавства з дисциплінами середньої школи.

6. Завдання і зміст освітньої галузі «Природознавство».

7. Особливості змістового забезпечення галузі «Природознавство».

8. Планування та структурування змісту курсу «Природознавство».

9. Принципи відбору змісту і побудови шкільного курсу природознавства.

(Сам. опрацювання)

Лекція 2

Тема: Матеріальна база навчання природознавству. Засоби навчання природознавству. Наочні посібники.

Мета: дидактична: розширити знання студентів про навчальне обладнання та наочні засоби навчання, що використовується у процесі вивчення курсу «Природознавство»; виховна: виховувати зацікавленість дисципліною, прагнення отримувати нові знання самостійно, сприяти формуванню наукового світогляду.

Методи: інтерактивна бесіда; проблемний виклад матеріалу; використання мультимедійних засобів навчання.

Література

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
2. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства у початковій школі : Навч. Посібник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 223 с.
3. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : вид-во "Ноулідж", 2010. – 394 с.
4. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніхгалузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
5. Крамаренко А.М.Методиканавчання освітніх галузей«Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Бердянськ :Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
6. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об’єктами природи: навч. посіб. / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.
7. Ліннік О. О. Методика викладанняосвітньоїгалузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : ВидавничийДім «Слово», 2010. – 248 с.
8. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.

Структура лекційного заняття

1. Організаційна частина заняття.
2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття
3. Актуалізація опорних знань студентів і контроль актуального рівня знань
4. Мотивація навчальної діяльності студента
5. Структурні елементи заняття, які забезпечують досягнення дидактичної і виховної мети. Їх зміст і послідовність

1. Місце і роль матеріальної бази в навчально-виховному процесі з природознавства.

2. Кабінет природознавства. Виготовлення динамічних наочних посібників та обладнання для уроків природознавства. Краєзнавчий куточок.

3. Куточок живої природи та використання його об’єктів у навчальному процесі.

4. Навчально-дослідна ділянка. Географічний майданчик, його влаштування та обладнання. (Сам. опрацювання)

5. Поєднання і комплексне використання наочних засобів навчання.

6. *Поняття про засоби навчання природознавства, їх види. Дидактичні вимоги до засобів навчання.*

7. *Наочні посібники. Види наочних посібників. Дидактичні вимоги до них. Методика роботи з різними видами наочних посібників.*

8. *Методика роботи з планом і картою. Вимоги до показу карти. (Сам. опрацювання)*

Лекція 3

Тема: Методика формування і розвитку природничих понять

Мета: дидактична: засвоїти особливості формування природничих понять в курсі «Природознавство» в початковій школі; виховна: виховувати зацікавленість дисципліною, прагнення отримувати нові знання самостійно, сприяти формуванню наукового світогляду.

Методи: інтерактивна бесіда; проблемний виклад матеріалу; використання мультимедійних засобів навчання.

Література

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
2. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства у початковій школі : Навч. Посібник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 223 с.
3. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : вид-во "Ноулідж", 2010. – 394 с.
4. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніхгалузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
5. Крамаренко А.М.Методиканавчання освітніх галузей«Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Бердянськ :Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
6. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об’єктами природи: навч. посіб. / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.
7. Ліннік О. О. Методика викладанняосвітньоїгалузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : ВидавничійДім «Слово», 2010. – 248 с.
8. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.

Структура лекційного заняття

1. Організаційна частина заняття.

2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття
3. Актуалізація опорних знань студентів і контроль актуального рівня знань
4. Мотивація навчальної діяльності студента
5. Структурні елементи заняття, які забезпечують досягнення дидактичної і виховної мети. Їх зміст і послідовність
 1. Характеристика природознавчих понять.
 2. Методика формування і розвитку понять.

Лекція 4

Тема: Методи навчання природознавству

Мета: дидактична: ознайомити студентів з методами навчання природознавству, їх класифікацією, обирати оптимальні методи навчання природознавству; виховна: виховувати зацікавленість дисципліною, прагнення отримувати нові знання самостійно, сприяти формуванню наукового світогляду.

Методи: інтерактивна бесіда; проблемний виклад матеріалу; використання мультимедійних засобів навчання.

Література

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
2. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства у початковій школі : Навч. Посібник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 223 с.
3. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : вид-во "Ноулідж", 2010. – 394 с.
4. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніх галузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
5. Крамаренко А.М. Методика навчання освітніх галузей «Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
6. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об’єктами природи: навч. посіб. / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.

7. Ліннік О. О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248 с.
8. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.

Структура лекційного заняття

1. Організаційна частина заняття.
2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття
3. Актуалізація опорних знань студентів і контроль актуального рівня знань
4. Мотивація навчальної діяльності студента
5. Структурні елементи заняття, які забезпечують досягнення дидактичної і виховної мети. Їх зміст і послідовність
 1. *Поняття методу навчання природознавству. Цілісний підхід до методу. Методи і прийоми у структурі методів навчання природознавства.*
 2. *Словесні методи навчання:*
 - 1) *Бесіда на уроках природознавства. Види бесід. Вимоги до постановки запитань при проведенні бесіди. Застосування різних видів бесід на уроках природознавства.*
 - 2) *Розповідь та її роль у вивченні природознавства. Методичні вимоги до застосування розповіді на уроках природознавства. Використання наочних посібників у процесі застосування словесних методів навчання.*
 3. *Наочно-практичні методи навчання природознавству*
 - 1) *Дослід як метод пізнання природи. Місце дослідів у навчальному процесі. Демонстраційні та лабораторні досліді. Методичні вимоги до постановки дослідів.*
 - 2) *Практичні роботи на уроках природознавства. Методичні прийоми: порівняння, аналогія, виділення головного, групування навчального матеріалу, встановлення причинно-наслідкових зв'язків у природі.*
 4. *Спостереження – провідний метод вивчення природи в початкових класах. Ведення спостережень за неживою та живою природою.*
 5. *Вибір оптимальних методів і прийомів навчання*

Лекція 5

Тема: **Форми організації навчального процесу в курсі природознавства в початковій школі**

Мета: дидактична: ознайомити студентів із формами навчання природознавства у початковій школі; виховна: виховувати зацікавленість дисципліною, прагнення отримувати нові знання самостійно, сприяти формуванню наукового світогляду.

Методи: інтерактивна бесіда; проблемний виклад матеріалу; використання мультимедійних засобів навчання.

Література

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
2. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства у початковій школі : Навч. Посібник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 223 с.
3. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : вид-во "Ноулідж", 2010. – 394 с.
4. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніхгалузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
5. Крамаренко А.М.Методиканавчання освітніх галузей«Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Бердянськ :Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
6. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об’єктами природи: навч. посіб. / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.
7. Ліннік О. О. Методика викладанняосвітньоїгалузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : ВидавничийДім «Слово», 2010. – 248 с.
8. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.

Структура лекційного заняття

1. Організаційна частина заняття.
2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття
3. Актуалізація опорних знань студентів і контроль актуального рівня знань
4. Мотивація навчальної діяльності студента
5. Структурні елементи заняття, які забезпечують досягнення дидактичної і виховної мети. Їх зміст і послідовність

1. Основні організаційні форми навчального процесу з природознавства. Урок – основна форма навчально-виховної роботи. Вимоги до сучасного уроку природознавства.
2. Основні типи уроків з природознавства. Комбінований урок.
3. Урок засвоєння нових знань.
4. Предметний урок.
5. Урок-екскурсія
6. Узагальнюючий урок.
7. Позаурочна робота.
8. Позакласна робота.

Лекція 6

Тема: Контроль і оцінювання знань і вмінь учнів з природознавства

Мета: дидактична: ознайомити студентів із видами та формами контролю і оцінювання знань учнів початкової школи з природознавства; виховна: виховувати зацікавленість дисципліною, прагнення отримувати нові знання самостійно, сприяти формуванню наукового світогляду.

Методи: інтерактивна бесіда; проблемний виклад матеріалу; використання мультимедійних засобів навчання.

Література

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
2. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства у початковій школі : Навч. Посібник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 223 с.
3. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : вид-во "Ноулідж", 2010. – 394 с.
4. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніх галузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
5. Крамаренко А.М. Методика навчання освітніх галузей «Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
6. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об’єктами природи: навч. посіб. / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.
7. Ліннік О. О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248 с.

8. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.

Структура лекційного заняття

1. Організаційна частина заняття.
2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття
3. Актуалізація опорних знань студентів і контроль актуального рівня знань
4. Мотивація навчальної діяльності студента
5. Структурні елементи заняття, які забезпечують досягнення дидактичної і виховної мети. Їх зміст і послідовність
 1. Мета, завдання та види перевірки знань на уроках природознавства.
 2. Завдання і значення перевірки знань і вмінь учнів з основ природознавства.
 3. Оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів

Лекція 7

Тема: Методика навчання світознавства як педагогічна наука. Розвиток світознавства як науки. Зміст, мета, завдання світознавства в системі початкового навчання..

Мета: дидактична: ознайомити студентів із предметом, завданнями та методами дослідження освітньої галузі «Суспільствознавство»; формувати здатність обирати оптимальні методи навчання з метою ефективного досягнення дидактичних цілей у процесі засвоєння учнями знань та ціннісних орієнтирів освітньої галузі «Суспільствознавство»; виховна: виховувати зацікавленість дисципліною, прагнення отримувати нові знання самостійно, сприяти формуванню наукового світогляду. сприяти розширенню кругозору студентів, формувати професійно-педагогічну культуру майбутніх вчителів початкової школи.

Методи: інтерактивна бесіда; проблемний виклад матеріалу; використання мультимедійних засобів навчання.

Література

1. Бібік, Н. М. «Я у світі» : зміст і методичні підходи реалізації / Н. М. Бібік // Методичний коментар до навчальних програм для 1–4 класів : Дайджест / [укл. О. В. Онопрієнко]. – Донецьк, 2012. – С. 84–90.

2. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладівнапряму підготовки 6.010102 "Початкова освіта"] / Алла Крамаренко. – [2-е вид., перероб. і допов.]. – Донецьк : вид-во "Ноулідж" (донецьке відділення), 2010. – 394 с.
3. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніх галузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. [для студ. магістратури вищ. пед. навч. закладів спеціальності 8.01010201 “Початкова освіта”] / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
4. Крамаренко А.М. Методика навчання освітніх галузей «Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів на пряму підготовки 6.010102 «Початкова освіта»] / Алла Крамаренко. – Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
5. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об’єктами природи: навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів спец. 7.01010201 „Початкова освіта”] / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.
6. Ліннік О. О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248 с.
7. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.
8. Людина і світ: Підручник/Л.В.Губерський, В.Г.Кремінь, А.О.Приятельчук та ін., 2-ге вид., випр.. і доп. –К.: Т-во «Знання», КЩЩ, 2001.-349с.
9. Стребна О. В. Методологічні аспекти викладання навчального предмета «Я у світі» / О. В. Стребна // Педагогічний альманах. – 2012. – Випуск 16. – С. 65-69.

Структура лекційного заняття

1. Організаційна частина заняття.
2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття
3. Актуалізація опорних знань студентів і контроль актуального рівня знань
4. Мотивація навчальної діяльності студента
5. Структурні елементи заняття, які забезпечують досягнення дидактичної і виховної мети. Їх зміст і послідовність
 1. Наукове обґрунтування необхідності вивчення навчальної дисципліни.
 2. Методологічні основи викладання освітньої галузі «Суспільствознавство» предмета «Я у світі».
 3. Мета, завдання навчальної дисципліни.
 4. Понятійний апарат.
 5. Зв'язок методики з іншими навчальними дисциплінами.

Лекція 8

Тема: Особливості викладання світознавства в початковій школі.

Мета: дидактична: ознайомити з формами, методами, прийомами, інноваційними технологіями, формами контролю та регулювання навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів; особливостями методичних підходів до реалізації предмета «Я у світі»; ефективно планувати та доцільно використати форми, методи, прийоми, інноваційних технологій у навчально-пізнавальній діяльності учнів на уроках предмета «Я у світі»; **виховна:** розвивати творче мислення, уяву; сприяти розширенню кругозору студентів, формуванню наукового світогляду; формувати професійно-педагогічну культуру майбутніх вчителів

Література

1. Бібік, Н. М. «Я у світі» : зміст і методичні підходи реалізації / Н. М. Бібік // Методичний коментар до навчальних програм для 1–4 класів : Дайджест / [укл. О. В. Онопрієнко]. – Донецьк, 2012. – С. 84–90.
2. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладівнапряму підготовки 6.010102 "Початкова освіта"] / Алла Крамаренко. – [2-е вид., перероб. і допов.]. – Донецьк : вид-во "Ноулідж" (донецьке відділення), 2010. – 394 с.
3. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніх галузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. [для студ. магістратури вищ. пед. навч. закладів спеціальності 8.01010201 “Початкова освіта”] / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
4. Крамаренко А.М. Методика навчання освітніх галузей «Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів на пряму підготовки 6.010102 «Початкова освіта»] / Алла Крамаренко. – Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
5. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об’єктами природи: навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів спец. 7.01010201 „Початкова освіта”] / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.
6. Ліннік О. О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248 с.
7. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.
8. Людина і світ: Підручник/Л.В.Губерський, В.Г.Кремінь, А.О.Приятельчук та ін., 2-ге вид., випр. і доп. –К.: Т-во «Знання», КЩЦ, 2001.-349с.
9. Стребна О. В. Методологічні аспекти викладання навчального предмета «Я у світі» / О. В. Стребна // Педагогічний альманах. – 2012. – Випуск 16. – С. 65-69.

Структура лекційного заняття

1. Організаційна частина заняття.
2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття
3. Актуалізація опорних знань студентів і контроль актуального рівня знань
4. Мотивація навчальної діяльності студента
5. Структурні елементи заняття, які забезпечують досягнення дидактичної і виховної мети. Їх зміст і послідовність

1. Форми організації навчально-виховного процесу з предмета «Я у світі».
2. Характеристика методів та прийомів викладання предмета «Я у світі».
3. Інноваційні технології вивчення освітньої галузі.
4. Контроль і регулювання навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів з предмета «Я у світі».
5. Особливості методичних підходів до реалізації предмета «Я у світі».

Лекція 9

Тема.Форми організації вивчення курсу світознавства («Я у світі») в початковій школі. Нестандартні уроки

Мета: дидактична:розглянути можливості нестандартних уроків у початковій школі в реалізації цілей навчання, вказати деякі методичні аспекти їх проведення, з'ясувати актуальність проведення нестандартних уроків в початковій школі; виховна:розширювати кругозір студентів;формувати любов до обраної професії; формувати професійно-педагогічну культуру майбутніх учителів.

Література

1. Бібік, Н. М. «Я у світі» : зміст і методичні підходи реалізації / Н. М. Бібік // Методичний коментар до навчальних програм для 1–4 класів : Дайджест / [укл. О. В. Онопрієнко]. – Донецьк, 2012. – С. 84–90.
2. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладівнапряму підготовки 6.010102 "Початкова освіта"] / Алла Крамаренко. – [2-е вид., перероб. і допов.]. – Донецьк : вид-во "Ноулідж" (донецьке відділення), 2010. – 394 с.

3. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніх галузей «Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. [для студ. магістратури вищ. пед. навч. закладів спеціальності 8.01010201 «Початкова освіта»] / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
4. Крамаренко А.М. Методика навчання освітніх галузей «Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів напряму підготовки 6.010102 «Початкова освіта»] / Алла Крамаренко. – Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
5. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об'єктами природи: навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів спец. 7.01010201 „Початкова освіта”] / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.
6. Ліннік О. О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248 с.
7. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.
8. Людина і світ: Підручник/Л.В.Губерський, В.Г.Кремінь, А.О.Приятельчук та ін., 2-ге вид., випр.. і доп. –К.: Т-во «Знання», КІЦЦ, 2001.-349с.
9. Стребна О. В. Методологічні аспекти викладання навчального предмета «Я у світі» / О. В. Стребна // Педагогічний альманах. – 2012. – Випуск 16. – С. 65-69.

Структура лекційного заняття

1. Організаційна частина заняття.
2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття
3. Актуалізація опорних знань студентів і контроль актуального рівня знань
4. Мотивація навчальної діяльності студента
5. Структурні елементи заняття, які забезпечують досягнення дидактичної і виховної мети. Їх зміст і послідовність

Поняття про форми організації навчання у курсі «Я у світі». Урок - основна форма організації процесу вивчення предмету.

Класифікація форм організації навчання та основні їх види.

Методика проведення комбінованого уроку з курсу «Я у світі».

Організація екскурсій у курсі «Я у світі».

Особливості проведення нетрадиційних уроків.

Бінарні уроки

Віршовані (римовані) уроки

Інтегровані уроки

Уроки-дискусії

Лекція 10

Тема :Методика формування уявлень про суспільне довкілля дітей молодшого шкільного віку

Мета: дидактична: ознайомити студентів із методикою формування ключових компетентностей в учнів (вміння вчитися, загальнокультурна, громадянська, здоров'язбережувальна, соціальна компетентності з ІКТ), які передбачають їх особистісно соціальний розвиток і формуються на міжпредметній основі;
виховна: розвивати творче мислення, уяву; сприяти розширенню кругозору студентів; формування наукового світогляду; формувати професійно-педагогічну культуру майбутніх вчителів

Література

1. Бібік, Н. М. «Я у світі» : зміст і методичні підходи реалізації / Н. М. Бібік // Методичний коментар до навчальних програм для 1–4 класів : Дайджест / [укл. О. В. Онопрієнко]. – Донецьк, 2012. – С. 84–90.
2. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладівнапрямупідготовки 6.010102 "Початкова освіта"] / Алла Крамаренко. – [2-е вид., перероб. і допов.]. – Донецьк : вид-во "Ноулідж" (донецькевідділення), 2010. – 394 с.
3. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніхгалузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. [для студ. магістратуривищ. пед. навч. закладівспеціальності 8.01010201 “Початкова освіта”] / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
4. Крамаренко А.М.Методиканавчання освітніх галузей«Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів напрямупідготовки 6.010102 «Початкова освіта»] / Алла Крамаренко. – Бердянськ :Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
5. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об'єктами природи: навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів спец. 7.01010201 „Початкова освіта”] / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.
6. Ліннік О. О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : Видавничій Дім «Слово», 2010. – 248 с.
7. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.
8. Людина і світ: Підручник/Л.В.Губерський, В.Г.Кремінь, А.О.Приятельчук та ін., 2-ге вид., випр.. і доп. –К.: Т-во «Знання», КІЦЦ,2001.-349с.
9. Стребна О. В. Методологічніаспективикладаннянавчального предмета «Я у світі» / О. В. Стребна // Педагогічний альманах. – 2012. – Випуск 16. – С. 65-69.

Структура лекційного заняття

1. Організаційна частина заняття.
2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття
3. Актуалізація опорних знань студентів і контроль актуального рівня знань

4. Мотивація навчальної діяльності студента

5. Структурні елементи заняття, які забезпечують досягнення дидактичної і виховної мети. Їх зміст і послідовність

1. Форми компетентності в емоційно-вольовій сфері особистості.

2. Формування знань і уявлень про українське суспільство, рідний край, розкриття на доступному рівні

3. Розкриття особливостей взаємодії людей у родині, в колективі, суспільстві, виховання в них позитивного особистісного ставлення до цінностей і символів Української держави.

4. Виховання гуманної, соціально активної, відповідальної особистості.

Лекція 11

Тема. Характеристика змістових ліній «Я – людина», «Я та інші» предмету «Я у світі» на засадах формування у молодших школярів ключових і предметних компетентностей.

Мета: дидактична: оволодіння методикою формування в учнів усвідомлення людини як біологічної і соціальної істоти, її відмінності від інших живих істот; усвідомлення неповторності і самоцінності кожної людини; бачення людського життя як найвищої цінності; неприпустимість заподіяння будь якої шкоди собі та іншим; формування в учнів уміння застосовувати здобуті знання для вироблення рис характеру, які забезпечують життєвий успіх (наполегливість, старанність, працелюбство, моральність); оволодіння методикою виховання в учнів уявлення про цінність моральних якостей; виявлення і оцінювання їх у життєвих ситуаціях; розуміння таких людських властивостей як чесність, правдивість, доброта, милосердя, працьовитість, наполегливість тощо і прагнення до вироблення цих властивостей у себе; виховна: розширювати кругозір студентів; формувати любов до обраної професії; формувати професійно-педагогічну культуру майбутніх учителів.

Література

1. Бібік, Н. М. «Я у світі»: зміст і методичні підходи реалізації / Н. М. Бібік // Методичний коментар до навчальних програм для 1–4 класів : Дайджест / [укл. О. В. Онопрієнко]. – Донецьк, 2012. – С. 84–90.
2. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладівнапряму підготовки 6.010102 "Початкова освіта"] / Алла Крамаренко. – [2-е вид., перероб. і допов.]. – Донецьк : вид-во "Ноулідж" (донецьке відділення), 2010. – 394 с.
3. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніх галузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. [для студ. магістратури вищ. пед. навч. закладів спеціальності 8.01010201 “Початкова освіта”] / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.

4. Крамаренко А.М.Методиканавчання освітніх галузей«Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів напряму підготовки 6.010102 «Початкова освіта»] / Алла Крамаренко. – Бердянськ :Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
5. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об'єктами природи: навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів спец. 7.01010201 „Початкова освіта”] / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.
6. Ліннік О. О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248 с.
7. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.
8. Людина і світ: Підручник/Л.В.Губерський, В.Г.Кремінь, А.О.Приятельчук та ін., 2-ге вид., випр.. і доп. –К.: Т-во «Знання», КЦЩ,2001.-349с.
9. Стребна О. В. Методологічніаспективикладаннянавчального предмета «Я у світі» / О. В. Стребна // Педагогічний альманах. – 2012. – Випуск 16. – С. 65-69.

Структура лекційного заняття

1. Організаційна частина заняття.
2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття
3. Актуалізація опорних знань студентів і контроль актуального рівня знань
4. Мотивація навчальної діяльності студента
5. Структурні елементи заняття, які забезпечують досягнення дидактичної і виховної мети. Їх зміст і послідовність

1. Усвідомлення неповторності і самоцінності людини як складно-організованої моральної істоти.

2. Побудова уроку, спрямованого на створення умов самореалізації дитини. Методичні особливості формування поняття про Людське «Я».

3. Методика виховання розуміння учнями людських чеснот і прагнення до вироблення цих властивостей у себе.

4. Формування у молодших школярів навиків взаємодії людей у сім'ї, колективі, суспільстві на основі знань про моральні цінності українського народу.

5. Особливості формування у школярів навиків оволодіння етичними нормами і правилами.

6. Аналіз сформованості загальнолюдських цінностей та ціннісних орієнтацій учнів 3-4 класів.Родовідне дослідження.

Лекція12

Тема.Характеристика змістових ліній «Я – українець», «Я – європеєць» предмету «Я у світі» на засадах формування у молодших школярів ключових і предметних компетентностей.

Мета: дидактична:ознайомлення з особливостями методики вивчення елементів культурно-історичного середовища, визначних історичних постатей та діячів культури; основних культурних пам'яток, закладів і діячів культури свого регіону; розуміння і цінування кращих зразків народної культури українців; ознайомлення з особливостями методики формування знань про національні ігри та іграшки, дитячий фольклор, українську оселю, знання назв предметів українського побуту, інтер'єру, оберегів, народного костюма, звичаїв і традицій, українського народу; вивчення методичних особливостей ознайомлення учнів з різноманітністю народів у світі, їх культур і звичаїв; вивчення особливостей формування знання прикладів винаходів людства, внесок українців у світову культуру, науку; усвідомлення необхідності толерантного ставлення до різних країн і народів; виховна:розширювати кругозір студентів;формувати любов до обраної професії; формувати професійно-педагогічну культуру майбутніх учителів.

Література

1. Бібік, Н. М. «Я у світі» : зміст і методичні підходи реалізації / Н. М. Бібік // Методичний коментар до навчальних програм для 1–4 класів : Дайджест / [укл. О. В. Онопрієнко]. – Донецьк, 2012. – С. 84–90.
2. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладівнапряму підготовки 6.010102 "Початкова освіта"] / Алла Крамаренко. – [2-е вид., перероб. і допов.]. – Донецьк : вид-во "Ноулідж", 2010. – 394 с.
3. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніхгалузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. [для студ. магістратуривищ. пед. навч. закладівспеціальності 8.01010201 “Початкова освіта”] / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
4. Крамаренко А.М.Методиканавчання освітніх галузей«Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів наряду підготовки 6.010102 «Початкова освіта»] / Алла Крамаренко. – Бердянськ :Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
5. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об'єктами природи: навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів спец. 7.01010201 „Початкова освіта”] / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.
6. Ліннік О. О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : Видавничій Дім «Слово», 2010. – 248 с.

7. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.
8. Людина і світ: Підручник/Л.В.Губерський, В.Г.Кремінь, А.О.Приятельчук та ін., 2-ге вид., випр.. і доп. –К.: Т-во «Знання», КЦЩ,2001.-349с.
9. Стребна О. В. Методологічні аспекти викладання навчального предмета «Я у світі» / О. В. Стребна // Педагогічний альманах. – 2012. – Випуск 16. – С. 65-69.

Структура лекційного заняття

1. Організаційна частина заняття.
2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття
3. Актуалізація опорних знань студентів і контроль актуального рівня знань
4. Мотивація навчальної діяльності студента
5. Структурні елементи заняття, які забезпечують досягнення дидактичної і виховної мети. Їх зміст і послідовність
 1. Методика формування в учнів поетапного усвідомлення довкілля.
 2. Процес набуття учнями суспільного досвіду засобами сюжетно-рольових ігор.
 3. Методика формування навичок дружньої взаємодії учнів початкової школи на уроках «Я у світі».
 4. Методика роботи над усвідомленням державної символіки та державного устрою України.
 5. Методика формування поняття про українську державу в європейському та світовому контексті.
 6. Методичні особливості формування знання про різноманітність народів та їх культур у світі.
 7. Особливості розкриття теми «Земля - спільний дім для всіх людей».

2.2. Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1

Вступ. Предмет і завдання, методи дослідження методики навчання освітньої галузі «Природознавство»

Мета. Ознайомитися з основними етапами становлення і розвитку природознавства. Вчитись доводити свої твердження і обґрунтовувати свою думку під час обговорення основних питань практичного заняття.

Обладнання. Схема структури методичної системи навчання природознавства; зошити для практичних робіт.

План

1. Предмет і завдання курсу «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство».
2. Методологічні основи методики навчання природознавства, її зв'язок з іншими науками.
3. Методи дослідження в галузі методики навчання природознавства.
4. Становлення і розвиток природознавства як науки.

Запитання для обговорення

1. Що є предметом вивчення методики навчання природознавства у початковій школі?
2. Схематично відобразіть структуру методичної системи. Поясніть, які зв'язки існують між її компонентами.
3. Яка мета і завдання методики навчання природознавства як педагогічної науки?
4. Чому методика викладання природознавства належить до педагогічних наук? Обґрунтуйте свою думку.
5. З якими науками пов'язана методика викладання природознавства? Доведіть свої твердження.
6. Чому філософія діалектичного матеріалізму є методологічною основою методики природознавства? Наведіть приклади діалектичного підходу до пояснення педагогічних явищ (у зв'язку з вивченням природознавства) з практики роботи шкіл.
7. Розкажіть про методи дослідження методики навчання природознавства.

Завдання для самостійної роботи

1. Законспектувати основні етапи становлення і розвитку природознавства.

2. Підготувати повідомлення про одного з вчених, основні праці якого присвячені питанням становлення і розвитку методики природознавства .

Література

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
2. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства у початковій школі : Навч. Посібник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 223 с.
3. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : вид-во "Ноулідж", 2010. – 394 с.
4. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніхгалузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
5. Крамаренко А.М.Методиканавчання освітніх галузей«Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Бердянськ :Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
6. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об’єктами природи: навч. посіб. / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.
7. Ліннік О. О. Методика викладанняосвітньоїгалузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : ВидавничийДім «Слово», 2010. – 248 с.
8. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Завдання і зміст освітньої галузі «Природознавство»

Мета. Розкрити особливості змістового забезпечення, завдання та зміст галузі «Природознавство». Аналізувати основні дидактичні принципи покладені в основу побудови програм з природознавства. Вчитись доводити свої твердження і обґрунтовувати свою думку під час обговорення основних питань практичного заняття.

Обладнання.«Програми для середньої загальноосвітньої школи 1-4 класи», підручники, зошити для практичних робіт.

План

1.Завдання і зміст освітньої галузі «Природознавство».

2. Особливості змістового забезпечення галузі «Природознавство».
3. Планування та структурування змісту курсу «Природознавство».
4. Принципи відбору змісту і побудови шкільного курсу природознавства.

Запитання для обговорення

1. У чому полягає завдання і зміст освітньої галузі «Природознавство»?
2. Розкрийте особливості змістового забезпечення галузі «Природознавство».
3. Як побудований курс «Природознавство» у початковій школі. Обґрунтуйте відповідь, спираючись на програму для середньої загальноосвітньої школи.
4. Дайте визначення основним дидактичним принципам. Проаналізуйте, які з них лежать в основі побудови програм з природознавства та змісту освітньої галузі «Природознавство».
5. Доведіть, що принципи сезонності, красзнавчий, екологічний є специфічними у викладанні природознавства.

Завдання для самостійної роботи

Законспектувати принципи відбору змісту і побудови шкільного курсу природознавства (Біда О.А. Природознавство і сільськогосподарська праця: Методика викладання: навч. Посібник для студентів пед. ф-тів вищих навч. закладів та класоводів. – Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. с.15-22)

Література

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
2. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства у початковій школі : Навч. Посібник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 223 с.
3. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : вид-во "Ноулідж", 2010. – 394 с.
4. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніх галузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
5. Крамаренко А.М. Методика навчання освітніх галузей «Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
6. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об'єктами природи: навч. посіб. / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.

7. Ліннік О. О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248 с.
8. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3

Матеріальна база навчання природознавству. Засоби навчання природознавству. Наочні посібники

Мета. Визначити місце і роль матеріальної бази навчання природознавству в навчально-виховному процесі. Розкрити значення класу-кабінету в навчанні природознавству учнів початкової школи. Довести, що куточок живої природи, навчально-дослідна ділянка та географічний майданчик є практичною базою для вивчення природи молодшими школярами. Визначити місце засобів навчання природознавству в навчально-виховному процесі. Розкрити значення наочних посібників в навчанні природознавству учнів початкової школи. Опанувати методику роботи з планом і картою.

Обладнання. «Програми для середньої загальноосвітньої школи 1-4 класи», підручники.

План

1. Матеріальна база навчання природознавству в загальноосвітній школі I ступеня.
2. Кабінет природознавства. Виготовлення динамічних наочних посібників та обладнання для уроків природознавства.
3. Куточок живої природи та використання його об'єктів у навчальному процесі.
4. Навчально-дослідна ділянка.
5. Географічний майданчик, його влаштування та обладнання.
6. Поняття про засоби навчання природознавства, їх види. Дидактичні вимоги до засобів навчання.
7. Наочні посібники. Види наочних посібників. Дидактичні вимоги до них. Методика роботи з різними видами наочних посібників.
8. Методика роботи з планом і картою. Вимоги до показу карти.

Запитання для обговорення

1. У чому ви вбачаєте значення матеріальної бази для уроків природознавства?
2. Розкрийте значення класу-кабінету в навчанні природознавству учнів початкової школи.

3. У чому полягає основне завдання куточка живої природи. Охарактеризуйте **основні вимоги до підбору матеріалу та обладнання для утримання рослин і тварин.**
4. Доведіть, що навчально-дослідна земельна ділянка є практичною базою для вивчення природи молодшими школярами.
5. Яке значення для формування в учнів переконань в тому, що зміни в природі відбуваються закономірно, динамічно і всі явища пов'язані між собою має **географічний майданчик?**
6. Яку роль виконують засоби навчання природознавства?
7. Які дидактичні принципи покладені в основу використання засобів навчання?
8. Які основні дидактичні вимоги пред'являються до засобів навчання природознавству?
9. Яку роль виконують наочні посібники на уроках природознавства?
10. На які групи поділяються натуральні наочні посібники? Охарактеризуйте кожен з них.
11. Чому підручники вважають основними посібниками навчання природознавству?
12. Яким чином класовод організовує роботу з планом і картою?

Завдання для самостійної роботи

1. Законспектувати відомості про навчально-дослідну ділянку та географічний майданчик.
2. Опрацювати журнали «Початкова школа» та «Рідна школа» з приводу виявлення статей про обладнання класу-кабінету з природознавства та класифікації природознавчих наочних посібників для початкової школи.
3. Скласти перелік обладнання до уроку природознавства (за вибором, по одному на кожний клас).

1 клас	2 клас	3 клас	4 клас
Що належить до природи	Ланцюги живлення	Тіла, речовини, молекули.	Сонячна система
Повітря	Сонце	Термометр	Як обертається Земля
Ґрунт	У царстві тварин	Повітря	Горизонт
Тварини	Осінь	Вода	План. Масштаб.
Рослини	Зима	Ґрунт	Материк Землі
		Будова рослин	Океани Землі
		Тварини в природі	Населення Землі
		Гриби	Водойми України

4. Виготовити наочність для роботи в школі, а також для застосування її під час проходження педагогічної практики:
 - 1) картини із зображенням пір року та загадками про них;
 - 2) ребуси до кожної пори року;
 - 3) малюнки із зображенням казкових героїв.
5. Використовуючи методичні посібники, інтернет-ресурси, ознайомитись з методикою роботи з картою і планом, вимог до покази карти та законспектувати отриману інформацію.
6. У підручниках для 4 класу «Природознавство» (авт.І. Грущинська; Т.Гільберг) переглянути і занотувати в зошитах для практичних робіт теми уроків, які передбачають використання карти (фізичної карти України, фізичної карти півкуль, промисловість України та ін.), вказуючи сторінки тем у підручнику.

Література

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
2. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства у початковій школі : Навч. Посібник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 223 с.
3. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : вид-во "Ноулідж", 2010. – 394 с.
4. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніхгалузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
5. Крамаренко А.М.Методиканавчання освітніх галузей«Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Бердянськ :Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
6. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об’єктами природи: навч. посіб. / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.
7. Ліннік О. О. Методика викладанняосвітньоїгалузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : ВидавничийДім «Слово», 2010. – 248 с.
8. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №4

Методика формування і розвитку природничих понять

Мета. Розглянути психологічну суть відчуття, сприймання, уявлення, поняття; довести, що між ними існує тісний зв'язок. Проаналізувати взаємозв'язок між поняттям і мовою. Навчитися складати схему аналітичних міркувань при формуванні поняття. Опрацювати журнали «Початкова школа» та «Рідна школа» за останні роки щодо вмісту в них статей про формування природничих понять в учнів початкової школи.

Обладнання. «Програми для середньої загальноосвітньої школи 1-4 класи», підручники, журнали «Початкова школа» та «Рідна школа».

План

1. Процес пізнання природи.
2. Характеристика природознавчих понять.
3. Методика формування і розвитку понять.
4. Перевірка засвоєння понять.
5. *Розвиток самостійності учнів при формуванні природознавчих понять.*

Запитання для обговорення

1. Чим відрізняється відчуття від сприймання, уявлення від поняття? Наведіть приклади.
2. Охарактеризуйте загальні принципи формування природничих понять.
3. Яке значення має формування природничих понять у початкових класах?
4. Яких дидактичних умов необхідно дотримуватися під час організації сприймання молодшими школярами об'єктів і явищ природи? Чим вони зумовлені? Відповідь доведіть.
5. Розкрийте взаємозв'язки між поняттям і мовою.
6. Охарактеризуйте об'єктивні етапи розвитку понять.
7. Назвіть прийоми перевірки засвоєння природничих понять.
8. Розкрийте значення розвитку самостійності учнів при формуванні природничих понять.

Завдання для самостійної роботи

1. Законспектувати питання «*Розвиток самостійності учнів при формуванні природничих понять*».
2. Скласти науковий опис тварини (на вибір) за планом: тіло, морда, лапи, до яких умов життя пристосована (їжак, заєць, лисиця, кріт, ховрах, вовк,

- польова миша, ведмідь, дикий кабан, лось, олень, білка).
3. Скласти схему аналітичних міркувань при формуванні поняття «свійські тварини».
 4. Опрацювати журнали «Початкова школа» та «Рідна школа» за останні роки щодо вмісту в них статей про формування природничих понять в учнів початкової школи (зробити ксерокс статей).

Література

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
2. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства у початковій школі : Навч. Посібник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 223 с.
3. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : вид-во "Ноулідж", 2010. – 394 с.
4. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніхгалузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
5. Крамаренко А.М.Методиканавчання освітніх галузей«Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Бердянськ :Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
6. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об’єктами природи: навч. посіб. / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.
7. Ліннік О. О. Методика викладанняосвітньоїгалузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : ВидавничийДім «Слово», 2010. – 248 с.
8. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Тема.Методи навчання природознавству

Словесні методи навчання природознавству

Мета. Розглянути різні класифікації методів навчання. Довести яка класифікація найбільш прийнятна для викладання природознавства в початковій школі. Проаналізувати програми для середньої загальноосвітньої школи щодо використання методів, завдяки яким здійснюється навчання природознавства. Навчитися складати запитання для бесіди на уроках природознавства на запропоновану тему.

Обладнання. «Програми для середньої загальноосвітньої школи 1-4 класи», підручники.

План

1. Методи і прийоми у структурі методів навчання природознавства.
2. Спостереження – провідний метод вивчення природи в початковій школі.
3. Бесіда на уроках природознавства. Види бесід. Вимоги до постановки запитань при проведенні бесіди.
4. Розповідь та її роль у вивченні природознавства. Методичні вимоги до застосування розповіді на уроках природознавства.

Запитання для обговорення

1. Дайте класифікацію методів навчання природознавству. Мотивуйте свої судження.
2. Доведіть твердження, що спостереження – провідний метод вивчення природи в початковій школі.
3. Схарактеризуйте словесні методи навчання. Яка роль слова вчителя при використанні наочності? Доведіть свої судження прикладами. Занотуйте їх.
4. Наведіть приклади використання індукції та дедукції у викладанні природознавства.

Завдання для самостійної роботи

1. Законспекуйте основні методи, завдяки яким здійснюється навчання природознавства в 1-4 класах. (Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. - К.: Початкова школа, 2012)
2. Нижче перераховані можливі теми уроків природознавства. Підберіть запитання для бесіди на кожному з цих уроків. (*По одній темі для кожного класу*).
 - «Сонце» (1 клас), «Повітря» (1 клас), «Рослини» (1 клас), «Тварини» (1 клас);
 - «У природі все пов'язане» (2 клас), «Ланцюжки живлення» (2 клас), «У царстві рослин» (2 клас), «Осінь» (2 клас), «Тварини навесні» (2 клас);
 - «Що таке природа» (3 клас), «Повітря» (3 клас), «Кругообіг води в природі» (3 клас), «Людина – живий організм» (3 клас);
 - «Населення землі» (4 клас), «Мішані ліси» (4 клас), «Гори» (4 клас), «Болото – природне угруповання» (4 клас)

Література

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
2. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства у початковій школі : Навч. Посібник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 223 с.
3. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : вид-во "Ноулідж", 2010. – 394 с.
4. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніх галузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
5. Крамаренко А.М. Методика навчання освітніх галузей «Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
6. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об’єктами природи: навч. посіб. / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.
7. Ліннік О. О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248 с.
8. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Тема. Наочно-практичні методи навчання природознавству.

Мета. Проаналізувати програми для середньої загальноосвітньої школи щодо використання наочно-практичних методів навчання природознавству у початковій школі. Вчитися доводити доцільність використання дослідів та практичних робіт на уроках природознавства в 1-4 класах. Проводити аналіз підручників з природознавства щодо змісту дослідів у 1-4 класах за поданим планом.

Обладнання. «Програми для середньої загальноосвітньої школи 1-4 класи», підручники.

План

1. Дослід як метод пізнання природи. Місце дослідів у навчальному процесі. Демонстраційні та лабораторні досліді. Методичні вимоги до постановки дослідів.
2. Практичні роботи на уроках природознавства. Методичні прийоми: порівняння, аналогія, виділення головного, групування навчального матеріалу, встановлення причинно-наслідкових зв’язків у природі.

Запитання для обговорення

1. Доведіть, що такі наочно-практичні методи, як учнівські досліди і практичні роботи набувають особливого значення у викладанні природознавства в початковій школі.
2. Що таке дослід? В чому полягає пізнавальна цінність учнівського досліду? Назвіть переваги та недоліки демонстраційних дослідів. Мотивуйте свої судження.
3. Яку роль в оволодінні знаннями, вміннями і навичками відіграють практичні роботи на уроках природознавства в початковій школі?
4. Від яких факторів, на вашу думку, залежить вибір методів навчання у викладанні природознавства?

Завдання для самостійної роботи

3. Законспекуйте основні досліди та види практичних робіт на уроках природознавства, які пропонує програма для проведення в 1-му, 2-му, 3-му, 4-му класах. (Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. - К.: Початкова школа, 2012.). Свої записи оформити у вигляді таблиці на аркуші.(формат А4, Шрифт14, Times New Roman)

ДОСЛІДИ	ПРАКТИЧНІ РОБОТИ
1 клас	
1.Виявлення повітря навколо себе.	1.Догляд за кімнатними рослинами.
2.....	2.
3.....	3.
2 клас	
1.	
2.	
3 клас	

4. Проаналізуйте підручники з природознавства щодо проведення дослідів у 1-4 класах (по кожному класу окремо) за поданим планом:
 - а) відповідність програмі;
 - б) дотримання дидактичних принципів:
 - науковості навчання;
 - доступності навчання;
 - наочності навчання;

- активності в навчанні.

3. Внесіть свої пропозиції і доповнення щодо проведення дослідів з природознавства у 1-4 класах.

Література

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
2. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства у початковій школі : Навч. Посібник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 223 с.
3. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : вид-во "Ноулідж", 2010. – 394 с.
4. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніхгалузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
5. Крамаренко А.М.Методиканавчання освітніх галузей«Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Бердянськ :Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
6. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об’єктами природи: навч. посіб. / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.
7. Ліннік О. О. Методика викладанняосвітньоїгалузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : ВидавничийДім «Слово», 2010. – 248 с.
8. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7-8

Тема. Форми організації навчального процесу з природознавства у початковій школі. Урок природознавства. Позаурочні та позакласні форми організації навчального процесу з природознавства

Мета. Ознайомитися з методикою проведення різних типів уроків природознавства. Навчитися самостійно складати план-конспект уроку природознавства на одну із запропонованих тем. Вчитися аналізувати уроки своїх однокурсників. Підбирати до уроків відповідну наочність. Ознайомитися з основними напрямками позаурочної та позакласної роботи з природознавства у початковійшколі. Проаналізувати фахові журнали за останні роки (2012-2017), щодо вмісту в них матеріалу про організацію позакласної роботи з природознавства в початковій школі. Розробити сценарій свята з природознавства на самостійно обрану тему. Скласти стислий список літератури для позакласного читання з природознавства для учнів 1—4-х класів.

Обладнання. «Програми для середньої загальноосвітньої школи 1-4 класи», підручники, фахові журнали «Початкова школа», «Початкова освіта», «Рідна школа», «Розкажіть онуку».

План

1. Характеристика форм організації навчального процесу.
2. Типи уроків з природознавства у початковій школі.
3. Вимоги до сучасного уроку з **природознавства**.
4. Позаурочна робота з природознавства.
 - а) Домашні завдання з природознавства.
 - б) Літні завдання з природознавства.
5. Позакласна робота з природознавства.

Запитання для обговорення

1. Які типи уроків природознавства проводяться у початковій школі?
2. Як, на вашу думку, доцільніше організувати проведення предметного уроку?
3. Назвіть особливості проведення узагальнюючих уроків по сезонах.
4. Які основні етапи можна виділити у підготовці та проведенні екскурсій?
5. Яке значення має позаурочна робота?
6. Яке значення домашніх завдань?
7. Які види домашніх завдань із природознавства?
8. Чим відрізняється позаурочна і позакласна робота з природознавства?
9. Яка роль домашніх завдань в оволодінні молодшими школярами навичками самостійної роботи?

Завдання для самостійної роботи

1. Скласти план-конспект уроку природознавства на одну із запропонованих тем:

1 клас	2 клас	3 клас	4 клас
Що належить до природи	Ланцюги живлення	Тіла, речовини, молекули.	Сонячна система
Повітря	Сонце	Термометр	Як обертається Земля
Ґрунт	У царстві тварин	Повітря	Горизонт
Тварини	Осінь	Вода	План. Масштаб.
Рослини	Зима	Ґрунт	Материка Землі
		Будова рослин	Океани Землі
		Тварини в природі	Населення Землі
		Гриби	Водойми України

Примітка. Підчас розробки уроків продумати і дібрати відповідну наочність.

2. Опрацюйте журнали «Початкова школа» та «Рідна школа» за останні роки. З'ясуйте, як висвітлюється на їх сторінках питання про організацію позакласної роботи з природознавства в початковій школі.
3. Розробіть сценарій свята на самостійно обрану тему та проведіть на практичному занятті.
4. Складіть стислий список літератури для позакласного читання з природознавства для учнів 3—4-х класів (не менше 10 найменувань).

№	Назва книги	Автор	Видавництво	Рік видання
1.				

Література

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
2. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства у початковій школі : Навч. Посібник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 223 с.
3. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : вид-во "Ноулідж", 2010. – 394 с.
4. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніхгалузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
5. Крамаренко А.М.Методиканавчання освітніх галузей«Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Бердянськ :Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
6. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об’єктами природи: навч. посіб. / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.
7. Ліннік О. О. Методика викладанняосвітньоїгалузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : ВидавничийДім «Слово», 2010. – 248 с.
8. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.
9. Біда О.А. Природознавство і сільськогосподарська праця: Методика викладання: навч. Посібник для студентів пед. ф-тів вищих навч. закладів та класоводів. – Київ; Ірпінь:ВТФ «Перун», 2000.
- 10.Бібік Н. М. Формування пізнавальних інтересів молодших школярів: Навч.-метод. посібник для вчителів почат. кл.— К.: ІЗМН, 1997.
- 11.Друзь Б. Г. Виховання пізнавальних інтересів молодших школярів у процесі навчання.— К.: Рад. шк., 1978.
- 12.«Закувала зозуленька». Антологія української народної творчості: пісні, прислів'я, загадки, скоромовки / Упоряд. Н. С. Шумада.— К.: Веселка, 1986.

13. Коваль Н. С. Резерви підвищення ефективності навчання природознавства // Почат. шк.— 1995.— № 4.— С. 38—43.
14. Кудикина Н. В. Дидактические игры и занимательные задания для первого класса.— К.: Рад. шк., 1989.
15. Прокопенко Л. І., Картель М. В. Загадки і кросворди про природу // Почат. шк.— 1989.— № 2.— С. 28—33.
16. Скуратівський В. Т. Березина.— К.: Мистецтво, 1989.
17. Скуратівський В. Т., Місяцелік: Український народний календар.— К.: Мистецтво, 1993.
18. Скуратівський В. Т. Покуть.— К.: Довіра, 1992.
19. Скуратівський В. Т. Посвіт.— К.: Мистецтво, 1992.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9.

Тема. Контроль і оцінювання знань і вмінь учнів з природознавства

Мета. Розкрити головну мету контролю і оцінювання знань і вмінь учнів з природознавства. Виробити вміння оцінювати знання і вміння учнів з природознавства.

Обладнання: методичні рекомендації «Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи»; «Програми для середньої загальноосвітньої школи 1-4 класи»,

План

1. Мета, завдання та види перевірки знань на уроках природознавства.
2. Завдання і значення перевірки знань і вмінь учнів з основ природознавства.
3. Оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів

Запитання для обговорення

1. У чому полягає головна мета контролю?
2. З чого складається контроль знань учнів ?
3. Які основні функції виконує контроль знань учнів ?
4. Дотриманням яких вимог забезпечується ефективність контролю?
5. Які види контролю ви знаєте? У чому полягає суть кожного з них?
6. Яким чином класовод здійснює оцінку результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів?

Завдання для самостійної роботи

1. Користуючись методичними рекомендаціями «Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи», занотуйте норми оцінок з природознавства.
2. Складіть фрагмент уроку з природознавства (етап «Перевірка раніше засвоєних знань»). Використайте різні методи контролю знань. Оцініть відповіді учнів о обґрунтуйте оцінки.
3. Відвідайте урок природознавства. Простежте за допомогою яких запитань учитель здійснював перевірку знань і вмінь учнів на різних етапах уроку. Які форми контролю (усна, письмова, експериментальна) застосовувались на уроці?

Література

1. Біда О.А. Природознавство і сільськогосподарська праця: Методика викладання: навч. посібник для студентів пед. ф-тів вищих навч. закладів та класоводів. – Київ; Ірпінь:ВТФ «Перун», 2002.
2. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-2 класи. - К.: Початкова школа, 2012.
3. Контроль та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи. Методичні рекомендації. – К.: Початкова школа, 2016.
4. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початкових класах: Навчальний посібник. – К.: Веселка, 1998. – 334 с.
5. Кукалець М.В. Методика викладання природознавства у початковій школі : Навч. Посібник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 223 с.
6. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : вид-во "Ноулідж", 2010. – 394 с.
7. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніхгалузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
8. Крамаренко А.М.Методиканавчання освітніх галузей«Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. / Алла Крамаренко. – Бердянськ :Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
9. Крамаренко А. М. Сучасні технології ознайомлення молодших школярів з об’єктами природи: навч. посіб. / Алла Крамаренко, Катерина Степанюк. – Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. – 354 с.
- 10.Ліннік О. О. Методика викладанняосвітньоїгалузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : ВидавничийДім «Слово», 2010. – 248 с.
- 11.Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.

Практичне заняття №10

Тема. Методика навчання світознавства як педагогічна дисципліна

План

1. Наукове обґрунтування необхідності вивчення навчальної дисципліни «Світознавство».
2. Методологічні основи викладання освітньої галузі «Суспільствознавство» предмета «Я у світі».
3. Мета, завдання навчальної дисципліни.
4. Понятійний апарат.
5. Зв'язок методики з іншими навчальними дисциплінами.

Література

1. Лінник О.О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ»: Навч. посібник / О.О. Лінник. - К. : Слово, 2010. - 248 с.
2. Луцан Н.І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях: Навч. посібник / Н.І. Луцан. - К.: Слово, 2012. - 184 с.
3. Крамаренко А. М. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ»: Навч. посібник для студ. ВНЗ напрямку підгот. 6.010102 «Початкова освіта» / А. М. Крамаренко; Бердянський держ. педагогічний ун-т. - Донецьк: Юго-Восток, 2009.-347 с.
4. Людина і світ: Підруч. / Гол. ред. проф. Л.В. Губерський. - К.: Знання, 2001. - 350 с.
5. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. - К.: Початкова школа, 2011. - 432 с.

Завдання для самостійної роботи

1. *Творче завдання.* Підготувати доповідь на одну з поданих тем із зазначенням літератури: «Значення курсу «Методика навчання суспільствознавства» у підготовці бакалавра за напрямом підготовки 6.010102 «Початкова освіта», «Викладання освітньої галузі «Суспільствознавство» у ВНЗ і її значення у формуванні світогляду молодого людини».

2. Сформувати словник термінів з курсу «Методика навчання суспільствознавства» (із зазначенням літератури)

3. За допомогою комп'ютерної техніки скласти структурно-логічну схему на тему: «Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни «Методика навчання суспільствознавства»». Обґрунтувати необхідність їх використання у навчальній діяльності.

Практичне заняття №11

Тема. Особливості викладання освітньої галузі «Суспільствознавство» в початковій школі

План

1. Особливості методичних підходів до реалізації предмета «Я у світі».
2. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти.
3. Методика формування уявлень та понять у курсі «Я у світі».
4. Умови формування уявлення на уроці.
5. Шляхи розвитку понять.
6. Методика формування вмінь у курсі «Я у світі». Засоби формування вмінь у процесі вивчення освітньої галузі «Суспільствознавство».

Література

1. Лінник О.О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ»: Навч. посібник / О.О. Лінник. - К. : Слово, 2010. - 248 с.
2. Луцан Н.І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях: Навч. посібник / Н.І. Луцан. - К.: Слово, 2012. - 184 с.
3. Крамаренко А. М. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ»: Навч. посібник для студ. ВНЗ напряму підгот. 6.010102 «Початкова освіта» / А. М. Крамаренко; Бердянський держ. педагогічний ун-т. - Донецьк: Юго-Восток, 2009.-347 с.
4. Людина і світ: Підруч. / Гол. ред. проф. Л.В. Губерський. - К.: Знання, 2001. - 350 с.
5. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. - К.: Початкова школа, 2011. - 432 с.

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати освітню галузь «Суспільствознавство» із Державного стандарту початкової загальної освіти.
2. Опрацювати принципи побудови програми з навчальної дисципліни «Я у світі». Аналіз діючої програми.
3. *Творче завдання.* Підготувати доповідь на тему: «Значення навчання предмета «Я у світі»у розвитку особистості молодшого школяра. Основні вимоги до рівня підготовки учня».

Практичне заняття №12-13

Тема. Методи і прийоми вивчення предмету “Я у світі” у початковій школі

Методичні рекомендації до виконання практично-семінарського заняття.

Під час підготовки допрактично-семінарського заняття студентам слід повторити з курсу педагогіки такі питання: закономірності та принципи навчання, методи і засоби навчання; методи навчання за джерелом здобуття інформації: словесні, наочні, практичні; методи навчання за рівнем пізнавальної самостійності: пояснювально-ілюстративний, інструктивно-репродуктивний, проблемного викладу, евристичний (частково-пошуковий), дослідницький (пошуковий).

Студентам слід зауважити, що використання різноманітних методів викладання залежить від теми уроку, змісту навчального матеріалу, вікових особливостей учнів та майстерності вчителя, стилю та умов праці.

Необхідно показати ефективність словесних методів роботи: бесіда, інформування, дослідження, розповідь, робота з першоджерелами, запис та і вивчення фольклору, складання літопису сім'ї, родового дерева; наочності - ілюстрації, демонстрації, спостереження.

Студентам доцільно проаналізувати принципи навчання: науковості, систематичності, послідовності, доступності, наочності, історизму тощо, які визначають ефективність навчання. Необхідність нетрадиційних принципів: народоналежності, етнічності, краєзнавчого.

На прикладах тем програми «Я у світі» студенти характеризують методи навчання: наочні, практичні, репродуктивні, проблемно-пошукові, логічні, а також методи національного утвердження, відродження звичаїв та обрядів. У процесі роботи напрактично-семінарському занятті студенти розкривають особливості організації навчального процесу як сукупність прийомів навчання. Реалізація загально дидактичних принципів в їх сукупності; формування в учнів умінь; організація навчального процесу.

Плануючи роботу над проектом, студентам необхідно сформувати групи по 5-7 чол., обрати тему проекту, узгодивши її з викладачем. Упродовж семестру працювати над проектним дослідженням як позаурочною формою роботи і наприкінці семестру презентувати його.

План

1. Принципи навчання. Необхідність нетрадиційних принципів.
2. Методи виховання громадянських якостей особистості:

- методи формування свідомості і переконань (розповідь, пояснення, бесіда, діалог, переконання, приклад);
- методи організації діяльності, стосунків, спілкування і формування позитивної громадянської поведінки (вправи, тренування, доручення, педагогічні вимоги, сюжетно-рольові ігри, виховні ситуації);
- методи стимулювання волі та корекції діяльності, поведінки (заохочення, покарання, змагання).

3. Активні методи та особливості їх використання в процесі вивчення курсу «Я у світі» у початковій школі: інтерактивні методи, рольова гра, моделювання, проекти, ігри, драматизації тощо.

4. Проект як метод навчання. Методика використання методу проектів у процесі вивчення курсу громадянської освіти.

5. Вибір і оптимальне поєднання методів у процесі вивчення «Я у світі».

6. Підготовка та впровадження інтерактивних технологій в курс «Я у світі».

Література

1. Лінник О.О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ»: Навч. посібник / О.О. Лінник. - К. : Слово, 2010. - 248 с.
2. Луцан Н.І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях: Навч. посібник / Н.І. Луцан. - К.: Слово, 2012. - 184 с.
3. Крамаренко А. М. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ»: Навч. посібник для студ. ВНЗ напрямку підгот. 6.010102 «Початкова освіта» / А. М. Крамаренко; Бердянський держ. педагогічний ун-т. - Донецьк: Юго-Восток, 2009.-347 с.
4. Людина і світ: Підруч. / Гол. ред. проф. Л.В. Губерський. - К.: Знання, 2001. - 350 с.
5. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. - К.: Початкова школа, 2011. - 432 с.

Завдання для самостійної роботи

1. Розробіть завдання для реалізації усіх можливих принципів та методів при вивченні тем курсу «Я у світі» (до кожної теми індивідуального завдання). Подати у вигляді таблиці.

2. Розробити конспект – фрагмент проведення уроку з певної теми навчального предмета «Я у світі» з використанням різноманітних інноваційних технологій (методів, прийомів, засобів навчання). Обґрунтувати доцільність їх використання.

3. Сформулювати систему тестів з поданої теми

4. Заплануйте роботу над проектом на основі тем, які пропонує програма «Я у світі».

Практичне заняття №14-15

Тема. Форми організації вивчення курсу світознавств початковій школі. Нестандартні уроки

Методичні рекомендації до виконання практичного заняття.

Висвітлюючи проблему заняття на дану тему, студент зазначає, що форма організації навчання – спосіб організації навчальної діяльності, який регулюється певним, наперед визначеним розпорядком, зовнішнє вираження узгодженої діяльності вчителя та учнів, що здійснюються у певному порядку і в певному режимі. Вбір форм організації навчання зумовлюється завданням освіти і виховання, особливостями змісту курсу «Я у світі» та його окремих розділів, конкретним змістом занять, рівнем підготовки і віковими можливостями учнів.

Осмилюючи проблему теми, студент зазначає, що урок «Я у світі», як основна дидактична форма навчання, поєднує індивідуальні та фронтальні шляхи пізнавальної діяльності з учнями приблизно однакового віку з приблизно однаковим інтелектуальним розвитком. Концепція середньої загальноосвітньої школи передбачає зосередженість на потребах розвитку і виховання учнів у залежності від проектування змісту і методичного забезпечення з врахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей. Зміст освіти у школі оновлюється цілісно з урахуванням таких пріоритетів, що сприяють всебічному розвитку і саморозвитку особистості, індивідуалізації та диференціації навчання.

План

1. Поняття про форми організації навчання в початковій школі.
2. Урок - основна форма організації процесу вивчення предмету «Я у світі» у початковій школі.
3. Типи уроків громадянської освіти та виховання у початковій школі. Вимоги щодо їх організації та проведення.
4. Методика організації та проведення комбінованого уроку суспільствознавства у початковій школі.
5. Методика організації та проведення нестандартних уроків з навчальної дисципліни «Я у світі» (уроки-екскурсії, уроки-подорожі, уроки-вікторини, уроки – КВК, інтерактивні уроки).

Література

1. Лінник О.О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ»: Навч. посібник / О.О. Лінник. - К. : Слово, 2010. - 248 с.
2. Луцан Н.І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях: Навч. посібник / Н.І. Луцан. - К.: Слово, 2012. - 184 с.
3. Крамаренко А. М. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ»: Навч. посібник для студ. ВНЗ напряму підгот. 6.010102 «Початкова освіта» / А. М. Крамаренко; Бердянський держ. педагогічний ун-т. - Донецьк: Юго-Восток, 2009.-347 с.
4. Людина і світ: Підруч. / Гол. ред. проф. Л.В. Губерський. - К.: Знання, 2001. - 350 с.
5. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи. - К.: Початкова школа, 2011. - 432 с.

Завдання для самостійної роботи

1. Охарактеризуйте переваги та недоліки уроку, як основної дидактичної форми при вивченні курсу «Я у світі». Представити у вигляді таблиці.
2. Охарактеризуйте переваги та недоліки нестандартних уроків. Представити у вигляді таблиці.
3. Розробіть фрагменти уроків різних типів на рівні відповідності мети і теми.
4. Сформувати систему тестів з поданої теми
5. Розробіть план-конспект нестандартних уроків з навчальної дисципліни «Я у світі».

Практичне заняття №16

Методика формування уявлень про суспільне докiлля дiтей молодшого шкiльного вiку

Методичнi рекомендацiї до виконання практичного заняття.

Готуючись до заняття, студентам важливо пам'ятати, що необхідність знання свого родоводу є безумовною. Таке знання виховує в учнів шанобливе ставлення і любов до своїх батьків та інших членів сім'ї, бажання та необхідність надання їм посильної допомоги у веденні домашнього господарства, розуміння і виконання своїх обов'язків вдома, в школі та у суспільстві.

Надзвичайно важливими в курсі «Я у світі» є відомості про особливості формування уявлення про взаємні обов'язки батьків і дітей, почуття відповідальності за свої вчинки, знання та виконання моральних вимог до товаришування і дружби, розуміння цінності таких рис, як скромність, вірність, поступливість, обов'язковість та виховання їх у себе.

Під час вивчення змістової лінії студент здійснює вивчення таких питань:

✓ Методика формування у молодших школярів навичок взаємодії людей у сім'ї, колективі, суспільстві на основі знань про моральні цінності української культури; навичок узгодження власних потреб, думок, традицій для безконфліктного проживання у спільноті; знання правил поведінки в гостях і традицій гостинності, чемного і доброзичливого ставлення до знайомих та незнайомих людей; залучення дітей до участі в сімейних (родинних) святах, обрядах.

✓ Методика особливості ознайомлення учнів із загальновизнаними правами людини та рівноправності, взаємними обов'язками батьків і дітей; формування почуття відповідальності за свої вчинки, знання та виконання моральних вимог суспільства, застосування їх у спілкуванні з іншими людьми; про основні правопорушення, поширені серед дітей, юридичну відповідальність за них.

✓ Методика формування в учнів прагнення до випробування різних соціальних ролей, уміння взаємодіяти з іншими людьми.

План

1. Формування у молодших школярів навичок взаємодії людей у сім'ї, колективі, суспільстві на основі знань про моральні цінності українського народу.

2. Особливості формування у школярів навичок оволодіння етичними нормами і правилами.

3. Аналіз сформованості загальнолюдських цінностей та ціннісних орієнтацій учнів 3-4 класів. Родовідне дослідження.

Завдання для самостійної роботи

1. Змодельуйте приклади ігрових ситуацій для випробування учнями різних соціальних ролей (парна чи групова робота).

2. Наведіть приклади правил і норм етикету в різних життєвих ситуаціях.

3. Родовідне дослідження.

Практичне заняття №17

Проблематика та методичні особливості змістових ліній «Я – Людина», «Я та інші»

Мета: оволодіти методикою формування в учнів усвідомлення людини як біологічної і соціальної істоти, її відмінності від інших живих істот; усвідомлення неповторності і самоцінності кожної людини; бачення людського життя як найвищої цінності; неприпустимість заподіяння будь якої шкоди собі та іншим; оволодіти методикою виховання в учнів уявлення про цінність моральних якостей; виявлення і оцінювання їх у життєвих ситуаціях; розуміння таких людських властивостей як чесність, правдивість, доброта, милосердя, працьовитість, наполегливість тощо і прагнення до вироблення цих властивостей

у себе; формувати уміння застосовувати здобуті знання для вироблення рис характеру, які забезпечують життєвий успіх (наполегливість, старанність, працелюбство, моральність).

I. Питання для обговорення

1. Усвідомлення неповторності і самоцінності людини як складно-організованої моральної істоти.
2. Побудова уроку, спрямованого на створення умов самореалізації дитини. Методичні особливості формування поняття про Людське «Я».
3. Методика виховання розуміння учнями людських чеснот і прагнення до вироблення цих властивостей у себе.

II. Завдання для самостійної роботи

4. Складіть зразки життєвих ситуацій, що відображають реалізацію моральних законів і людських чеснот.
5. Змодельуйте приклади ігрових ситуацій для випробування учнями різних соціальних ролей (парна чи групова робота).
6. Наведіть приклади правил і норм етикету в різних життєвих ситуаціях.
7. Родовідне дослідження.

Література

1. Бібік, Н. М. «Я у світі» : зміст і методичні підходи реалізації / Н. М. Бібік // Методичний коментар до навчальних програм для 1–4 класів : Дайджест / [укл. О. В. Онопрієнко]. – Донецьк, 2012. – С. 84–90.
2. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладівнапряму підготовки 6.010102 "Початкова освіта"] / Алла Крамаренко. – [2-е вид., перероб. і допов.]. – Донецьк : вид-во "Ноулідж" (донецьке відділення), 2010. – 394 с.
3. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніх галузей “Природознавство” та “Суспільствознавство” : навч. посіб. [для студ. магістратури вищ. пед. навч. закладів спеціальності 8.01010201 “Початкова освіта”] / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
4. Крамаренко А.М. Методика навчання освітніх галузей «Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів на пряму підготовки 6.010102 «Початкова освіта»] / Алла Крамаренко. – Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
5. Ліннік О. О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248 с.
6. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.
7. Людина і світ: Підручник/Л.В.Губерський, В.Г.Кремінь, А.О.Приятельчук та ін., 2-ге вид., випр.. і доп. –К.: Т-во «Знання», КІЩ, 2010.-349 с.

Проблематика та методичні особливості змістових ліній

«Я – українець», «Я – європеєць»

Мета: формування у студентів розуміння залежності довкілля від діяльності людини, бережливого і шанобливого ставлення до будь-яких проявів життя, результатів праці, майна, приладів, предметів і речей, які є втіленням людської праці; дотримання раціональної організації праці учнів; формування уявлень та понять про цілісність світу; природне і соціальне оточення, як середовище життєдіяльності людини, її належність до природи і суспільства, засвоюються емпіричні та узагальнені уявлення і поняття, які відображають основні властивості й закономірності реального світу, розширюють і впорядковують соціальний та пізнавальний досвід; уявлення про Україну як європейську та світову державу, дізнатись її географічне положення, ознайомитись з рельєфом, з якими країнами межує, її державні символи тощо, працюють з фізичною та контурною картами України.

I. Питання для обговорення

1. Методика формування в учнів поетапного усвідомлення довкілля.
2. Процес набуття учнями суспільного досвіду засобами сюжетно-рольових ігор.
3. Методика формування навичок дружньої взаємодії учнів початкової школи на уроках «Я у світі».
4. Методика роботи над усвідомленням державної символіки та державного устрою України.
5. Методика формування поняття про українську державу в європейському та світовому контексті.
6. Методичні особливості формування знання про різноманітність народів та їх культур у світі.
7. Особливості розкриття теми «Земля - спільний дім для всіх людей».

II. Завдання для самостійної роботи

1. Краєзнавче дослідження «Миколаївщина – моя маленька Батьківщина».
2. Запропонуйте тему та сформулюйте мету уроку на одну з тем із змістової лінії «Я – європеєць».

III. Вправа «Виставковий стенд»

Мета:

1. Повторити та закріпити вивчення змісту тренінгової сесії.
2. Для презентації матеріалу в роботі з великими групами.

Матеріали:

Для виконання вправи потрібні кольорові маркери, папір, кольоровий папір, стікери, скотч.

Хронометраж

30–60 хв.

Вид заняття, на якому можна застосувати

Будь-який тематичний тренінг, який передбачає напрацювання, узагальнення та презентацію напрацьованого матеріалу.

Цільова аудиторія

Не має вікових обмежень – від молодшого шкільного до дорослого віку.

Кількість учасників – бажано не менше 10-ти осіб.

Хід роботи

Велика група учасників об'єднується в малі групи. Групи отримують завдання створити «виставковий стенд» для висвітлення теми пройденної сесії тренінгу. Стенд має бути виконано в кольорах, наскільки це можливо, і подавати групову інтерпретацію отриманої інформації.

Учасникам повідомляють, що найкраща група отримає приз для групи.

Після того, як малі групи виконали завдання, вони подають завершену роботу шляхом усної та візуальної презентації. Кожна група може залишити одного представника біля свого стенда для промоції.

Учасники отримують завдання оцінити стенди шляхом наклеювання двох стикерів на будь-якому плакаті, який кожен уподобав. Можна наклеювати два стикери на одному плакаті.

Стенд, який набирає найбільшу кількість балів (стикерів), стає переможцем.

Джерело: www.trainerbubble.com

Література

1. Бібік, Н. М. «Я у світі»: зміст і методичні підходи реалізації / Н. М. Бібік // Методичний коментар до навчальних програм для 1–4 класів : Дайджест / [укл. О. В. Онопрієнко]. – Донецьк, 2012. – С. 84–90.
2. Крамаренко А.М. Методика викладання освітньої галузі „Людина і світ” : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладівнапрямупідготовки 6.010102 "Початкова освіта"] / Алла Крамаренко. – [2-е вид., перероб. і допов.]. – Донецьк : вид-во "Ноулідж", 2010. – 394 с.

3. Крамаренко А. М. Методика навчання у ВНЗ освітніх галузей «Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. [для студ. магістратури вищ. пед. навч. закладів спеціальності 8.01010201 «Початкова освіта»] / Алла Крамаренко. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2013. – 242 с.
4. Крамаренко А.М. Методика навчання освітніх галузей «Природознавство» та «Суспільствознавство» : навч. посіб. [для студ. вищ. пед. навч. закладів напряму підготовки 6.010102 «Початкова освіта»] / Алла Крамаренко. – Бердянськ : Видавець Ткачук О.В., 2015. – 394 с.
5. Ліннік О. О. Методика викладання освітньої галузі «Людина і світ» / О. О. Ліннік – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 248 с.
6. Луцан Н. І. «Людина і світ» в інноваційних педагогічних технологіях : навч. посібник. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. – 184 с.
7. Людина і світ: Підручник/Л.В.Губерський, В.Г.Кремінь, А.О.Приятельчук та ін., 2-ге вид., випр.. і доп. –К.: Т-во «Знання», КЦЩ, 2010.-349 с.

Розділ III. Завдання для контролю та перевірки знань

3.1. Варіанти контрольних робіт

Варіант 1

1. Охарактеризуйте сучасні педагогічні та навчальні технології.

2. Розкрийте методiku формування народознавчих понять.

3. На основі програми скласти тематичний план курсу предмету «Я у світі»

2 клас.

Варіант 2

1. Опишіть змістові лінії освітньої галузі «Суспільствознавство».

2. Розкрийте методiku формування суспільствознавчих понять.

3. Розробіть фрагмент уроку з використанням ігрової навчальної технології в системі вивчення предмету «Я у світі» 4 клас. Тема на вибір.

Варіант 3

1. Назвіть сучасні форми організації навчального процесу відповідно до вимог програми «Я у світі».

2. Дайте загальну характеристику моральному вихованню молодших школярів.

3. Змодельуйте структуру уроку з використанням основних методів і прийомів навчання при вивченні курсу «Я у світі». 1 клас.

Варіант 4

1. Дайте визначення методам навчання та опишіть їх класифікацію, що використовуються при вивченні курсу «Я у світі».

2. Опишіть основні аспекти розумового виховання учнів початкових класів.

3. Змодельуйте структуру уроку на основі доцільності поєднання ігрової і навчальної діяльності (4 клас. Тема на вибір).

Варіант 5

1. Розкрийте інноваційну діяльність педагога в системі вивчення галузі «Я у світі».

2. Опишіть критерії оцінювання дисципліни.

3. Аналіз підручників для 3-го класу курсу «Я у світі».

Варіант 6

1. Охарактеризуйте методи і прийоми навчання учнів при вивченні курсу «Я у світі».

2. Перевірка результатів знань та вмінь учнів в курсі «Я у світі».

3. Аналіз підручників для 4-го класу курсу «Я у світі»

Варіант 7

1. Охарактеризуйте освітньою галузь «Суспільствознавство».
2. Розкрийте суть правового виховання молодших школярів.
3. Класифікація методів навчання це словесні, практичні та наочні. Наведіть зразок кожного з видів у вигляді фрагментів уроку.

Варіант 8

1. Розкрийте поняття «розвиток пізнавальних інтересів» і використання на уроках «Я у світі».
2. Використання інтерактивних методів навчання.
3. Опишіть підготовку вчителя до проведення уроку «Я у світі».

Варіант 9

1. Впровадження технології проблемного навчання.
2. Застосування вчителем мультимедійних засобів на уроках суспільствознавчого змісту.
3. Методика використання бесіди на уроках «Я у світі». 2 клас. Тема на вибір.

Варіант 10

1. Перелічіть основні вимоги навчальних досягнень учнів у процесі вивчення курсу «Я у світі» (3-4 класи)
2. Теоретико-методологічні засади побудови курсу «Людина і світ з методикою викладання».
3. Методика подачі учням понять «звичаї» та «обряди». Наведіть приклад.

Варіант 11

1. Письмово обґрунтуйте зміст поняття «правова освіта» та «правове виховання».
2. Охарактеризуйте вимоги до сучасного уроку суспільствознавства.
3. Застосування методів стимулювання та мотивації до навчання учнів початкових класів. 4 клас. Тема на вибір.

Варіант 12

1. Розкрийте зміст освіти України.
2. Обґрунтуйте теоретико-методологічні засади побудови курсу «Я у світі».
3. Розробіть нестандартний план-заняття з дисципліни «Я у світі» 3 клас (тема на вибір).

Варіант 13

1. Розкрийте місце освіти в системі навчального процесу.
2. Охарактеризуйте інформаційні технології навчання.
3. Розробіть план-конспект нестандартного уроку з дисципліни «Я у світі» 4 клас (тема на вибір).

Варіант 14

1. Загальна характеристика особливостей викладання світознавства.
2. Розкрийте загальнонавчальні вміння учнів у курсі «Я у світі».
3. Методика пояснення учням поняття права та обов'язки громадян. Навести фрагмент уроку.

Варіант 15

1. Проаналізуйте структуру технології проблемного навчання.
2. Назвіть сучасні прийоми організації навчального процесу відповідно до вимог програми «Я у світі».
3. Наведіть приклади вправ направлені на розвиток інтелекту учнів початкової школи.

Варіант 16

1. Опишіть випереджальну технологію С. Лисенкової.
2. Висвітліть розвиток патріотичного виховання в учнів на уроках «Я у світі».
3. Розробіть фрагмент уроку із закладенням в учнів знань основ розвитку світознавства.

Варіант 17

1. Охарактеризуйте методику подачі учням поняття прислів'я.
2. Розкрийте зміст і методику проведення уроку з суспільствознавчим змістом у початковій школі.
3. Формування світогляду на уроках «Я у світі». Навести приклад.

Варіант 18

1. Формування естетичного смаку в початковій школі.
2. Охарактеризуйте сучасні педагогічні технології в суспільствознавчій освіті початкової школи.
3. Обґрунтуйте своє ставлення до проблеми технологізації виховного процесу.

Варіант 19

1. Розкрийте важливість трудового виховання учнів початкових класів.
2. Обґрунтуйте зміст та завдання освітньої галузі «Суспільствознавство».
3. Застосування усної народної творчості на уроках «Я у світі». Наведіть приклад.

Варіант 20

1. Мета та завдання освітньої галузі «Суспільствознавство» відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти.
2. Опишіть метод проектів.

3. Важливість процесу спілкування у початковій школі. Наведіть практичний приклад.

Варіант 21

1. Позаурочна та позакласна робота в курсі «Я у світі».
2. Змістові лінії освітньої галузі «Суспільствознавство».
3. Розробіть фрагмент уроку «Я у світі» в 3 класі.

Варіант 22

1. Розкрийте суть функцій підручника.
2. Типи і структура уроків з курсу «Я у світі».
3. Розробіть фрагмент уроку з використанням загадок у 3 класі (тема за вибором)

Варіант 23

1. Охарактеризуйте структуру підручника «Я у світі» (4 кл.).
2. Опишіть застосування технології розвивального навчання.
3. Запропонуйте приказки на уроках «Я у світі».

Варіант 24

1. Використання технології розвивального навчання.
2. Робота з підручником «Я у світі» на уроках в 3 класі.
3. Повчальний зміст казки на уроках суспільствознавчого напрямку.

Варіант 25

1. У чому заключається суть навчання на інтегрованій основі.
2. Опишіть методика проведення уроків «Я у світі».
3. Необхідність використання легенди на уроках. Наведіть приклад легенди.

Варіант 26

1. Мета та завдання освітньої галузі «Суспільствознавство» відповідно до Державного стандарту початкової загальної освіти.
2. Типи і структура уроків з курсу «Я у світі».
3. Важливість процесу спілкування у початковій школі. Наведіть практичний приклад.

Варіант 27

1. Позаурочна та позакласна робота в курсі «Я у світі».
2. Опишіть метод проектів.
3. Розробіть план-конспект уроку «Я у світі» у 4 класі.

Варіант 28

1. Розкрийте суть функцій підручника.
2. Змістові лінії освітньої галузі «Суспільствознавство».
3. Розробіть фрагмент уроку з використанням загадок 1 клас (тема на вибір)

Варіант 29

1. Проаналізуйте структуру технології проблемного навчання.
2. Охарактеризуйте інформаційні технології навчання.
3. Розробіть план-конспект уроку «Я у світі» у 4 класі (тема за вибором).

Варіант 30

1. Загальна характеристика особливостей викладання світознавства.
 2. Розкрийте місце освіти в системі навчального процесу.
 3. Методика пояснення учням поняття «права та обов'язки громадян».
- Навести фрагмент уроку.

Варіант 31

1. Розкрийте загальнонавчальні вміння учнів.
2. Назвіть сучасні прийоми організації навчального процесу відповідно до вимог програми «Я у світі».
3. Наведіть приклади вправ направлені на розвиток інтелекту учнів початкової школи.

3.2. Питання до екзаменаційних білетів

Питання до іспиту

1. Предмет і завдання курсу «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство» і «Суспільствознавство»».
2. Принципи відбору і послідовності вивчення навчального матеріалу з природознавства в початковій школі.
3. Класифікація природничих понять у природознавстві. Методика формування найпростіших природничих понять.
4. Методологічні основи методики викладання природознавства і методи наукового дослідження.
5. Поняття методу навчання природознавству. Цілісний підхід до методу. Методи і прийоми у структурі методів навчання природознавства.
6. Планування та структурування змісту курсу «Природознавство». Особливості змістового забезпечення освітньої галузі «Природознавство».
7. Основні організаційні форми навчального процесу з природознавства: урок, позаурочна та позакласна робота. Урок – основна форма навчально-виховної роботи в початковій школі.
8. Місце і роль матеріальної бази в навчально-виховному процесі з природознавства.

9. Принципи відбору змісту і побудови шкільного курсу природознавства.
10. Організація позаурочної роботи учнів з природознавства, її виховна роль і природоохоронна спрямованість.
11. Особливості проведення однопредметних та однотемних уроків в малокомплектній школі.
12. Мета, завдання та види перевірки знань на уроках природознавства.
13. Поняття про засоби навчання природознавства, їх види. Дидактичні вимоги до засобів навчання.
14. Взаємозв'язок урочної і позаурочної роботи з природознавства.
15. Позакласна робота з природознавства та її навчально-виховне значення.
16. Інтегрований підхід до навчання природознавства у початковій школі.
17. Реалізація індивідуального та диференційованого підходу до вивчення природознавства у малокомплектній школі.
18. Становлення методики викладання природознавства як педагогічної науки, її зв'язок з методикою викладання.
19. Міжпредметні зв'язки на уроках природознавства з дисциплінами початкової школи.
20. Екологічне виховання молодших школярів. Актуальні питання охорони природи при вивченні природознавства.
21. Роль інтеграції у підвищенні якості проведення уроків природознавства.
22. Особливості розвивального навчання. Розвивальний зміст природознавчої освіти.
23. Особливості викладання природознавства в сільській школі.
24. Самостійна робота на уроках природознавства учнів як засіб розвитку пізнавального інтересу молодших школярів.
25. Формування пізнавального інтересу учнів на уроках природознавства.
26. Організація самостійної роботи на уроках природознавства в малокомплектній школі.
27. Формування найпростіших понять, первинних узагальнень у курсі природознавства.
28. Зміст, методи проведення та форми організації позакласної роботи.
29. Зв'язок методики викладання природознавства з іншими науками.
30. Завдання і зміст освітньої галузі «Природознавство».
31. Словесні методи навчання природознавству, їх характеристика.
32. Організація фенологічних спостережень в природі. Методика ведення календаря природи та щоденника спостережень.
33. Спостереження – провідний метод вивчення природи в початкових класах. Ведення спостережень за неживою та живою природою.
34. Характеристика засобів наочності. Комплексне застосування засобів наочності в навчанні природознавству
35. Диференціація та індивідуалізація на уроках природознавства.
36. Мультимедійні та технічні засоби навчання та методика їх використання у процесі вивчення природознавства.
37. Міжпредметні зв'язки природознавства з дисциплінами середньої школи.

38. Використання наочних посібників у процесі застосування словесних методів навчання.
39. Самостійна робота учнів у процесі вивчення природознавства.
40. Основні типи уроків з природознавства у початковій школі.
41. Здійснення міжпредметних зв'язків на уроках природознавства, образотворчого мистецтва та трудового навчання.
42. Роль довкілля в естетичному вихованні дітей.
43. Практичні методи навчання природознавству, їх характеристика.
44. Здійснення природознавчого підходу у навчанні природознавству учнів початкової школи.
45. Наочні посібники. Види наочних посібників. Дидактичні вимоги до них. Методика роботи з різними видами наочних посібників.
46. Використання місцевого матеріалу на уроках природознавства
47. Специфіка організації роботи дітей з підручником, щоденником спостережень.
48. Організація дослідницької роботи на шкільній навчально-дослідній ділянці і в куточку живої природи.
49. Ігрова діяльність у процесі вивчення природознавства.
50. Проблеми охорони природи у процесі вивчення природознавства.
51. Використання матеріалу з валеології у процесі вивчення природознавства.
52. Літні завдання як один із видів позаурочної роботи.
53. Роль домашніх завдань в оволодінні молодшими школярами навичками самостійної роботи.
54. Використання усної народної творчості у процесі вивчення природознавства.
55. Основні вимоги до підбору матеріалу для куточка живої природи.
56. Формування в учнів початкової школи географічних понять.
57. Формування в учнів початкової школи біологічних понять.
58. Комбінований урок: структура, методика проведення.
59. Урок-екскурсія: структура, методика проведення.
60. Предметний урок: структура, методика проведення.
61. Географічний майданчик, його влаштування та обладнання.
62. Розповідь: роль у вивченні природознавства; методичні вимоги.
63. Бесіда на уроках природознавства: види бесід; вимоги до постановки запитань; застосування різних видів бесід.
64. Аналіз природничого матеріалу у 1-му класі.
65. Урок засвоєння нових знань: структура та методика проведення.
66. Нестандартні уроки з природознавства.
67. Дослід як метод пізнання природи. Місце дослідів у навчальному процесі. Демонстраційні та лабораторні досліді.
68. Методичні вимоги до постановки дослідів та практичних робіт. Досліді з ґрунтом у початковій школі на уроках природознавства
69. Аналіз природничого матеріалу у 3-му класі.

70. Домашнє завдання як один з видів позаурочних занять. Види домашнього завдання.
71. Предметний урок, його значення і структура.
72. Методика роботи з планом і картою. Вимоги до показу карти.
73. Особливості організації роботи з приладами.
74. Куточок живої природи у початковій школі. Його оснащення та значення.
75. Методичні вимоги до постановки дослідів та практичних робіт. Досліди з водою у початковій школі на уроках природознавства
76. Методика проведення практичної роботи з термометром
77. Методика формування понять про диких і свійських тварин.
78. Методика формування понять про органи рослин. /Фрагмент уроку/
79. Аналіз природничого матеріалу у 4-му класі.
80. Методика роботи з підручником, щоденником спостережень у процесі вивчення природознавства
81. Методика формування поняття «форма земної поверхні».
82. Письмова перевірка знань і вмінь учнів з природознавства: види , методика проведення.
83. Методика проведення експериментальної перевірки знань і вмінь учнів з природознавства.
84. Методика проведення практичної роботи з компасом у процесі вивчення природознавства.
85. Методика формування поняття «природне угруповання»у процесі вивчення природознавства.
86. Методика формування поняття «корисні копалини»у процесі вивчення природознавства.
87. Методика формування поняття «природна зона»у процесі вивчення природознавства.
88. Методика організації підведення підсумків спостережень, проведених молодшими школярами за сезон.

Екзаменаційні білети

Білет 1

1. Предмет і завдання курсу «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство» і «Суспільствознавство»».
2. Словесні методи навчання природознавству, їх характеристика.
3. Комбінований урок: структура, методика проведення.

Білет 2

1. Принципи відбору і послідовності вивчення навчального матеріалу з природознавства в початковійшколі.
2. Організація фенологічних спостережень в природі. Методика ведення календаря природи та щоденника спостережень.

3. Урок-екскурсія: структура, методика проведення.

Білет 3

1. Класифікація природничих понять у природознавстві. Методика формування найпростіших природничих понять.
2. Спостереження – провідний метод вивчення природи в початковій школі. Ведення спостережень за неживою та живою природою.
3. Предметний урок: структура, методика проведення.

Білет 4

1. Методологічні основи методики викладання природознавства і методи наукового дослідження.
2. Характеристика засобів наочності. Комплексне застосування засобів наочності в навчанні природознавству
3. Географічний майданчик, його влаштування та обладнання.

Білет 5

1. Поняття методу навчання природознавству. Цілісний підхід до методу. Методи і прийоми у структурі методів навчання природознавства.
2. Міжпредметні зв'язки на уроках природознавства у початковій школі.
3. Розповідь: роль у вивченні природознавства; методичні вимоги.

Білет 6

1. Планування та структурування змісту курсу «Природознавство». Особливості змістового забезпечення галузі «Природознавство».
2. Диференціація на уроках природознавства.
3. Бесіда на уроках природознавства: види бесід; вимоги до постановки запитань; застосування різних видів бесід.

Білет 7

1. Основні організаційні форми навчального процесу з природознавства: урок, позаурочна та позакласна робота. Урок – основна форма навчально-виховної роботи.
2. Технічні засоби навчання та методика їх використання.
3. Аналіз природничого матеріалу у 1-му класі.

Білет 8

1. Місце і роль матеріальної бази в навчально-виховному процесі з природознавства.
2. Міжпредметні зв'язки природознавства з дисциплінами середньої школи.
3. Урок засвоєння нових знань: структура та методика проведення.

Білет 9

1. Принципи відбору змісту і побудови шкільного курсу природознавства.

2. Використання наочних посібників у процесі застосування словесних методів навчання.
3. Дослід як метод пізнання природи. Місце дослідів у навчальному процесі. Демонстраційні та лабораторні досліді.

Білет 10

1. Організація позаурочної роботи учнів з природознавства, її виховна роль і природоохоронна спрямованість.
2. Самостійна робота учнів на уроках природознавства у класі-комплекті.
3. Методичні вимоги до постановки дослідів та практичних робіт. Досліді з ґрунтом у початковій школі на уроках природознавства

Білет 11

1. Особливості проведення однопредметних та однотемних уроків у малокомплектній школі.
2. Основні типи уроків з природознавства у початковій школі.
3. Аналіз природничого матеріалу у 3-му класі.

Білет 12

1. Мета, завдання та види перевірки знань на уроках природознавства.
2. Здійснення міжпредметних зв'язків на уроках природознавства та образотворчого мистецтва
3. Домашнє завдання як один з видів позаурочних занять. Види домашнього завдання у процесі вивчення природознавства.

Білет 13

1. Поняття про засоби навчання природознавства, їх види. Дидактичні вимоги до засобів навчання.
2. Роль довкілля в естетичному вихованні дітей у процесі вивчення природознавства.
3. Предметний урок з природознавства, його значення і структура.

Білет 14

1. Взаємозв'язок урочної і позаурочної роботи з природознавства.
2. Практичні методи навчання природознавству, їх характеристика.
3. Методика роботи з планом і картою. Вимоги до показу карти.

Білет 15

1. Позакласна робота з природознавства та її навчально-виховне значення.
2. Здійснення природознавчого підходу у навчанні природознавству учнів початкової школи.
3. Особливості організації роботи з приладами у процесі вивчення природознавства.

Білет 16

1. Міжпредметні зв'язки на уроках природознавства, української мови та читання.
2. Наочні посібники. Види наочних посібників. Дидактичні вимоги до них. Методика роботи з різними видами наочних посібників.
3. Куточок живої природи. Його оснащення та значення.

Білет 17

1. Реалізація індивідуального та диференційованого підходу до вивчення природознавства у малочисельній школі.
2. Використання місцевого матеріалу на уроках природознавства
3. Методичні вимоги до постановки дослідів та практичних робіт. Досліди з водою у початковій школі на уроках природознавства

Білет 18

1. Становлення методики викладання природознавства як педагогічної науки, її зв'язок з методикою викладання.
2. Специфіка організації роботи дітей з підручником, щоденником спостережень.
3. Методика проведення практичної роботи з термометром.

Білет 19

1. Міжпредметні зв'язки на уроках природознавства з дисциплінами початкової школи.
2. Організація дослідницької роботи на шкільній навчально-дослідній ділянці і в куточку живої природи.
3. Методика формування понять про диких і свійських тварин.

Білет 20

1. Екологічне виховання молодших школярів. Актуальні питання охорони природи при вивченні природознавства.
2. Ігрова діяльність на уроках природознавства.
3. Методика формування понять про органи рослин. /Фрагмент уроку/.

Білет 21

1. Роль інтеграції у підвищенні якості проведення уроків природознавства.
2. Проблеми охорони природи у процесі вивчення природознавства.
3. Аналіз природничого матеріалу у 4-му класі.

Білет 22

1. Особливості розвивального навчання. Розвивальний зміст природознавчої освіти.
2. Структура і побудова уроків природознавства у малокомплектній школі.
3. Методика роботи з підручником, щоденником спостережень на уроках природознавства.

Білет 23

1. Мультимедійні та технічні засоби навчання та методика їх використання у процесі вивчення природознавства.
2. Нестандартні уроки з природознавства.
3. Методика формування поняття «форма земної поверхні» у процесі вивчення природознавства.

Білет 24

1. Самостійна робота на уроках природознавства учнів як засіб розвитку пізнавального інтересу молодших школярів.
2. Використання матеріалу з валеології на уроках природознавства.
3. Письмова перевірка знань і вмінь учнів з природознавства: види , методика проведення.

Білет 25

1. Формування пізнавального інтересу учнів на уроках природознавства.
2. Літні завдання як один із видів позаурочної роботи.
3. Методика проведення експериментальної перевірки знань і вмінь учнів з природознавства.

Білет 26

1. Організація самостійної роботи на уроках природознавства в малокомплектній школі.
2. Роль домашніх завдань в оволодінні молодшими школярами навичками самостійної роботи
3. Методика проведення практичної роботи з компасом у процесі вивчення природознавства.

Білет 27

1. Формування природничих понять, первинних узагальнень у курсі природознавства.

2. Використання усної народної творчості в процесі навчання природознавства.
3. Методика формування поняття «природне угруповання» у процесі вивчення природознавства.

Білет 28

1. Зміст, методи проведення та форми організації позакласної роботи.
2. Основні вимоги до підбору матеріалу для куточка живої природи
3. Методика формування поняття «корисні копалини» у процесі вивчення природознавства.

Білет 29

1. Інтегрований підхід до навчання природознавства.
2. Формування в учнів початкової школи біологічних понять.
3. Методика формування поняття «природна зона» у процесі вивчення природознавства.

Білет 30

1. Завдання і зміст освітньої галузі «Природознавство».
2. Формування в учнів початкової школи географічних понять.
3. Методика організації підведення підсумків спостережень, проведених молодшими школярами за сезон.

3.3. Тести для підсумкового контролю

1. Авторами підручника «Природознавство » для 3,4 класу чотирирічної школи – К.: Освіта, 2015 є:

- а) Коваль Н.І., Нарочна Л.К.
- б) Бібік Н.М., Байбара Т.М.
- в) Гільберг Т., Сак Т.
- г) Будна О.Г.

2. Суть принципу наочності у курсі природознавства полягає

- а) у активному використанні різноманітних предметів та засобів для реального відображення явищ природи
- б) у створенні образів, конкретних уявлень, на основі яких будується навчально-пізнавальна діяльність учнів, спрямована на оволодіння системою природознавчих уявлень і понять
- в) у створенні психічного образу в результаті процесів відчуття і сприймання
- г) у створенні словесного портрета явища природи

3. Методи, що відображають внутрішню сторону пізнавальної діяльності учнів:

- а) бесіда, розповідь, пояснювально-ілюстративний метод, практична робота

- б) репродуктивний метод, дослідницький метод, дедукція, індукція
- в) виконання вправ, евристичний метод, робота за підручником, дослід
- г) творча робота

4. Методи, що відображають зовнішню сторону пізнавальної діяльності учнів:

- а) бесіда, розповідь, робота за підручником, дослід робота з наочними посібниками, практична робота
- б) репродуктивний метод, дослідницький метод, індукція, дедукція, пояснювально-ілюстративний метод
- в) індивідуальна, групова, фронтальна, евристична, дослідницька робота
- г) творча робота

5. Які елементи складають мікроструктуру поточного уроку-екскурсії з природознавства:

- а) засвоєння нових знань, умінь і навичок, дослідницька практична робота, розповідь
- б) евристична бесіда, спостереження, закріплення, узагальнення, систематизація та застосування набутих знань, умінь і навичок
- в) закріплення, узагальнення, систематизація та застосування набутих знань, умінь і навичок
- г) застосування набутих знань, умінь і навичок

6. Основою формування локальних емпіричних природознавчих понять є:

- а) систематизація
- б) класифікація
- в) ідентифікація
- г) актуалізація

7. Репродуктивно-мнемічні запитання під час бесіди на уроках природознавства:

- а) стимулюють пізнавальну діяльність, результатом якої є здобуття готових знань з різних джерел: підручників, засобів унаочнення, спостережень, дослідів
- б) активізують пам'ять і спонукають до відтворення раніше здобутих знань
- в) відповіді на такі запитання отримуються в результаті здійснення операцій логічного мислення з уже відомими знаннями або під час розв'язання проблеми
- г) допомагають розвитку мовлення молодших школярів

8. Визначенню “практична робота з природознавства” відповідає судження:

- а) певна робота (моторна діяльність) з одночасним її осмисленням, на основі якої формуються знання і практичні уміння
- б) моторна діяльність направлена на засвоєння учнями програмного матеріалу, під час проведення яких учні не змінюють хід явищ, а тільки фіксують факти спостережень у процесі практичних дій

- в) навчально-пізнавальна діяльність, у процесі якої учні виконують практичні дії з об'єктами в матеріальній або матеріалізованій формі, при цьому предмети і явища або умови їх існування в природі змінюються
- г) моторна діяльність з одночасним її осмисленням

9. Назвати, який тип пізнавальних завдань використовується у випадку - накреслити схему на основі прочитаного (на матеріалі теми "Рослини – частина живої природи"):

- а) використання аналогії як засобу перенесення способу дії, класифікація предметів і явищ навколишнього середовища
- б) сортування навчального матеріалу за завданням учителя
- в) виділення головного, сортування навчального матеріалу за завданням учителя
- г) конструювання нового способу діяльності на основі засвоєних знань, умінь і навичок

10. Яка аналогія за рівнем творчості використовується у випадку:

Поясни, чому утворюються краплі води на кришці каструлі, коли вода кипить. Яке явище в природі можна цим пояснити? Як воно відбувається?

- а) асоціативна
- б) алгоритмічна
- в) евристична
- г) пізнавальна

11. Яка аналогія за рівнем творчості використовується у випадку:

Розкажи про літо у такій послідовності: висота Сонця над Землею; колір неба, хмар, води; в якому вбранні рослини; дозрівання хліба; поведінка птахів; розваги дітей. Розкажи про осінь так, як розповідав про літо.

- а) асоціативна
- б) алгоритмічна
- в) евристична
- г) пізнавальна

12. Які групи умінь формуються переважно при вивченні такої теми з природознавства «Тварини лісу»:

- а) розумові, перцептивні, самоконтролю, коригування
- б) логічного і творчого мислення, мнемічні
- в) імажинативні, мовленнєві, самопланування, самоорганізації
- г) перцептивні, імажинативні

13. Які групи умінь формуються переважно при вивченні узагальнюючої теми з природознавства «Нервова система, органи чуття»:

- а) розумові, мнемічні
- б) імажинативні, мовленнєві; самоконтролю, самоорганізації
- в) коригування, логічного і творчого мислення

г) перцептивні, імажинативні

14. Вибір проблемних методів навчання у процесі засвоєння молодшими школярами змісту природознавства визначається такими критеріями :

- а) локальна і загальна готовність учнів, зміст навчального матеріалу
- б) зміна послідовності вивчених у підручнику фактів, пояснень описів
- в) необхідністю залучення додаткової інформації, яка виходить за межі змісту поняття, що передбачено програмою
- г) потребою використання різних засобів (словесних, наочних, практичних)

15. Відмінність комбінованого і предметного уроків як форм організації навчання природознавства полягає у:

- а) формулюванні мети та загальних завдань уроку
- б) однакових елементах макроструктури
- в) організації методики засвоєння нових знань, умінь і навичок
- г) організації закріплення отриманих знань

16. Визначити, які елементи знань повинен сформувати вчитель у молодших школярів на основі змісту теми з природознавства “Для чого людина дихає. Бережи органи дихання”:

- а) формування уявлення про органи дихання, газообмін у легенях, значення чистоти повітря для здоров'я людини
- б) вміння розрізняти органи дихання, дбати про чистоту повітря, знати властивості органів дихання
- в) уявлення про систему органів дихання, її гігієну та виховувати пізнавальний інтерес до вивчення свого організму
- г) формування уявлення про роль дихання у функціонуванні організму

17. Визначити елементи знань які повинен сформувати вчитель у молодших школярів на основі змісту тем з природознавства “Гриби”:

- а) уявлення про різноманітність грибів (шапінкові, цільові, отруйні, їстівні) та їх значення у природі
- б) уявлення про різноманітність грибів (шапінкові, цільові, отруйні, їстівні) та їх значення у природі та житті людини
- в) уявлення про різноманітність грибів та їх значення у природі та житті людини, вміння розрізнявати їстівні і отруйні гриби своєї місцевості.
- г) уявлення про значення грибів (шапінкові, цільові, отруйні, їстівні) у житті людини

18. Визначити, який тип уроку найефективніший під час засвоєння змісту тем з природознавства:

«Осінь».

- а) комбінований урок
- б) фенологічна екскурсія

- в) предметний урок
- г) узагальнюючий (підсумковий) урок

19. Визначити, який тип уроку найефективніший під час засвоєння змісту теми з природознавства “Корисні копалини рідного краю”:

- а) комбінований урок
- б) предметний урок
- в) інтегрований урок
- г) узагальнюючий (підсумковий) урок

20. Правильне судження, що відповідає визначенню спостереження як метода забезпечення наочно-чуттєвої основи знань про природу :

- а) цілеспрямоване, планомірне, сприйняття об’єктів навколишньої дійсності з метою виділення суттєвих ознак предметів та явищ природи
- б) планомірне, сприйняття об’єктів навколишньої дійсності та накопичення чуттєвого досвіду
- в) розвиток спостережливості дитини, уміння аналізувати, узагальнювати та планувати певну діяльність
- г) накопичення чуттєвого досвіду

21. Правильне судження, що відповідає терміну “позакласна робота”:

- а) розроблена за спеціальною програмою, що виходить за зміст програмного матеріалу і спирається на краєзнавчий компонент програми
- б) розроблена за спеціальною програмою, що виходить за зміст програмного матеріалу та базується на добровільних засадах
- в) проводиться з учнями, що виявляють особливий інтерес до предметів та явищ природи
- г) проводяться з учнями, що виявляють особливі здібності до вивчення природи

22. Правильне судження, що відповідає терміну “гербарій”:

- а) засушені рослини або їх частини, які прикріплені до цупкого паперу
- б) натуральні об’єкти, що можуть бути використані для виконання практичних завдань на уроках природознавства
- в) натуральні об’єкти, що являють собою засушені рослини або їх частини, які прикріплені до цупкого паперу і зроблені руками дітей
- г) зібрання однорідних об’єктів, що мають спільні ознаки

23. Підгрунття дослідницької поведінки складають такі вміння:

- а) спостерігати
- б) давати визначення поняттям
- в) класифікувати
- г) уміння бачити проблеми

24. Зміст освітньої галузі «Природознавство» визначається:

- а) індивідуальними можливостями молодшого школяра;
- б) особливостями соціалізації особистості молодшого школяра в українському суспільстві
- в) забезпеченням первинних ціннісних орієнтацій у різноманітних галузях життя,
- г) знаннями про природу, що забезпечується створенням у свідомості учнів цілісної картини світу

25. Відчуття – це:

- а) процес сприйняття зовнішніх подразників сенсорними системами;
- б) відображення у свідомості людини предметів і явищ у сукупності їх якостей та частин
- в) процес відображення в мозку людини окремих властивостей якостей предметів і явищ об'єктивної дійсності
- г) ідеально відтворені образи предметів і явищ навколишнього світу

26. Суттєвою ознакою сім'ї є...

- а) виховання дітей
- б) спільне введення домашнього господарства
- в) поділ майна
- г) спільні розваги

27. Кого вважають засновником уроку суспільствознавства?

- а) Н.С.Коваль
- б) Н.М.Бібік
- в) Н.О.Будна
- г) О.А.Біда

28. Генеалогія у перекладі означає...

- а) слово про людину
- б) слово про націю
- в) слово про народ
- г) слово про рід

29. Нуклеарний тип сімей складається з...

- а) дідусів, бабусь
- б) батьків і дітей
- в) братів, сестер
- г) дідусів, бабусь та інших родичів

30. За чисельністю населення України на континенті, яке місце посідає...

- а) друге
- б) третє
- в) шосте

г) дев'яте

31. Наука, що вивчає родину, родинні зв'язки...

- а) психологія
- б) генеалогія
- в) філософія
- г) екологія

32. Політичний інститут (частина політичної системи), організація, що керує країною – це...

- а) служба безпеки України
- б) держава
- в) Верховна Рада України
- г) Кабінет Міністрів України

33. Предметом "Я і світ" є ...

- а) формування екологічної свідомості
- б) формування правової свідомості
- в) формування етичних поглядів
- г) формування сучасного світогляду

34. Політичний інститут (частина політичної системи), організація, що охороняє життя і діяльність її громадян – це ...

- а) Служба безпеки України
- б) держава
- в) Верховна Рада України
- г) Кабінет Міністрів України

35. Суспільно схвалені сексуальні стосунки між двома особами це –

- а) родина
- б) шлюб
- в) сім'я
- г) партнерство

36. Доповніть речення: "Людина як складно-організована моральна і самоцінна істота..."

- а) знаходиться поза суспільством
- б) іноді взаємодіє з суспільством
- в) надлюдина
- г) є невід'ємною частиною суспільства

37. Сукупність органів, установ, організацій, а також посадових осіб, які беруть участь у реалізації функцій покладених на державу...

- а) Державний апарат

- б) Сімейний кодекс
- в) Міністерство освіти і науки
- г) Служба безпеки

38. Основне завдання держави – це...

- а) організувати життя людей у суспільстві, стежити за порядком і виконанням законів
- б) формувати елементарні уявлення про минуле українського народу, діяльність його найбільш відомих представників
- в) засвоєння узагальнених і емпіричних уявлень і понять, які відбивають основні властивості, та закономірності реального світу, місце в ньому людини
- г) організувати освітній процес

39. Які два типи сім'ї розрізняють в залежності від наявності в сім'ї різних поколінь?

- а) нуклеарна і широка
- б) нуклеарна і розширена
- в) однопоколінна і багатопоколінна
- г) неповна

40. Розумова розвиненість, освіченість, культурність:

- а) толерантність
- б) етичність
- в) совісність
- г) інтелігентність

41. Конституція України була прийнята... на 5-й сесії ВРУ

- а) 29 червня 1996 р.
- б) 28 червня 1996 р.
- в) 27 червня 1997 р.
- г) 21 червня 1997 р.

42. Формування людини за науковою теорією відбувається під дією таких факторів:

- а) культурних і соціальних
- б) екологічних і економічних
- в) біологічних
- г) біологічних і соціальних

43. Із переліченого нижче списку функцій, вкажіть, які з них належать до функцій держави.

- а) міжнародні функції
- б) функції політичного характеру
- в) соціально-статусна функція

г) культурно-економічні функції

44. Одним з головних завдань навчального курсу є "Я у світі" ...

- а) формування у дітей уявлень про економіку
- б) уявлення про майбутнє українського народу
- в) формування загальних елементів уявлень дітей про суспільство, про людину як біологічну та г) соціальну істоту
- уявлення про культурну спадщину

45. Хто є автором виразу відомої формули життя "Мислю, отже існую"?

- а) Демокрит
- б) Геродот
- в) Декарт
- г) Сократ

46. Як називається функція сім'ї, яка відповідає за забезпечення фізичних потреб усіх її членів?

- а) економічна
- б) соціально-статусна
- в) функція організації дозвілля
- г) екологічна

47. Аскет – це...

- а) переможець
- б) скромний за потребами
- в) безініціативний, нестриманий
- г) ненажерливий

48. Давньогрецький філософ Анаксимандр говорив, що люди спочатку зародились у:

- а) повітрі
- б) землі
- в) воді
- г) вогні

49. Найважливіше місце в державному управлінні українською державою посідають...

- а) сільські робітники
- б) вищі органи державної влади
- в) вчительські колективи
- г) працівники охорони правопорядку

50. Із переліченого нижче списку, вкажіть основний орган державної влади:

- а) сім'я

- б) Міністерство освіти і науки
- в) Кабінет Міністрів України
- г) Верховна Рада України

51.Об'єктом вивчення освітньої галузі «Природознавство» є:

- а) розвиток мислення, мови та спостережливості учнів
- б) процес навчання молодших школярів знанням та формування в них відповідних умінь та навичок
- в) засвоєння системи інтегрованих знань про природу і людину, основи екологічних знань
- г) особистісний розвиток школяра

52.Предметом вивчення освітньої галузі «Природознавство» є:

- а) методичні підходи до викладання предмету «Природознавство»
- б) зміст підручників
- в) принципи навчання
- г) засоби навчання

53.Структурний компонент – це:

- а) необхідний елемент шкільного підручника
- б) система головних понять навчального курсу
- в) важливі відомості, які допомагають учням користуватися підручником
- г) звернення до учнів документально

54.Специфікою курсу «Природознавство» є:

- а) пасивні методи навчання
- б) активні методи навчання
- в) практичні методи навчання
- г) інтерактивні методи навчання

55.Щоб сформувати в учнів загальне уявлення про той чи інший об'єкт найдоцільніше використовувати:

- а) дослід
- б) спостереження
- в) експеримент
- г) розповідь

56.Який вид пізнавальної діяльності учнів потребує безпосереднього керівництва з боку вчителя:

- а) формування нових понять
- б) закріплення поняття
- в) організація розумової діяльності
- г) організація чуттєвого сприймання

57. Основною метою освітньої галузі «Природознавство» є:

- а) засвоєння узагальнених та емпіричних уявлень і понять, які відбивають основні властивості і закономірності реального світу та забезпечення ціннісних орієнтацій у різноманітних галузях життя
- б) визначення в компоненті пізнавальних виховних і розумових цілей галузі «Природознавство»
- в) формування природознавчої компетентності
- г) особистісний розвиток молодшого школяра

58. Репродуктивно-пізнавальні запитання під час бесіди на уроках природознавства:

- а) активізують пам'ять і спонукають до відтворення раніше здобутих знань
- б) стимулюють пізнавальну діяльність, результатом якої є здобуття готових знань з різних джерел: підручників, засобів унаочнення, спостережень, досліди
- в) відповіді на такі запитання отримуються в результаті здійснення операцій логічного мислення з уже відомими знаннями або під час розв'язання проблеми
- г) допомагають розвитку мовлення молодших школярів

59. Емпіричні факти, уявлення, елементарні поняття належать до:

- а) науково-пізнавальної групи
- б) діяльній групі
- в) цінній групі
- г) логічній групі

60. До методичного апарату програми входять:

- а) пояснення, запитання
- б) зміст тем
- в) бюджет часу
- г) лабораторні і практичні роботи

61. Найпростішою формою чуттєво-образного відображення є:

- а) сприйняття
- б) уявлення
- в) поняття
- г) відчуття

62. Кращому запам'ятовуванню створених образів сприяє:

- а) замальовування розглянутих об'єктів по пам'яті
- б) відтворення образів за подібністю
- в) відтворення за допомогою словесного опису
- г) відтворення за допомогою комплексного використання наочних посібників

63. Уявлення – це:

- а) форма думки, яка відображає істотні ознаки і відношення світу
- б) вища форма психічного відображення
- в) чуттєво-наочний образ предметів або явищ дійсності, які раніше діяли на органи чуттів
- г) це дії з об'єктами, відображеними в образах

64. Сприйняття – це:

- а) відображення в корі мозку цілісних наочних образів предметів і явищ дійсності
- б) стійке емоційне ставлення людини до явищ дійсності
- в) мобілізаційні зміни в організмі
- г) особливий клас психічних процесів і станів, пов'язаний з інстинктами

65. Розповідь – це:

- а) монологічна форма письмового викладу навчального матеріалу
- б) діалогічна форма усного викладу навчального матеріалу, за якої вчитель із допомогою вдало поставлених питань спонукає учнів відтворювати раніше набуті знання
- в) монологічна форма усного викладу навчального матеріалу, широко застосовувана в початкових класах
- г) робота із друкованим словом

66. Розрізняють такі види бесіди:

- а) початкова, пояснювальна, заключна
- б) вступна, основна, заключна, контрольна
- в) підготовча, пояснювальна, підсумкова
- г) початкова, заключна

67. Демонстрування – це:

- а) наочний метод навчання, що передбачає використання приладів, дослідів, технічних присвоїв
- б) метод оснащення натуральними об'єктами та статичною зображувальною наочністю, плакатами, картами, рисунками на дошці, картинами тощо
- в) наочний метод, за якого відбувається безпосереднє сприймання явищ природи
- г) метод навчання, за допомогою якого предмети і процеси розкриваються через їхнє символічне зображення

68. Оберіть що є негативними сторонами письмової перевірки.

- а) потребує чимало часу для перевірки учнівських робіт
- б) є змога виявити деталі і неточності у відповідях учнів
- в) призводить до зниження рівня грамотності учнів, якщо вчителі нехтують єдиними орфографічними вимогами
- г) дає можливість виявити прогалини і неточності в знаннях учнів і одразу їх виправити

69.Класифікація уроків-екскурсій за місцем у структурі вивчення розділу або курсу:

- а) однотемний, багатотемний, вступний
- б) вступний, поточний, підсумковий
- в) поточний, багатотемний, підсумковий
- г) однотемний, багатотемний, підсумковий

70.До практичних методів навчання належать:

- а) лабораторні роботи, практичні роботи, вправи, дослід, експеримент
- б) вправа, лабораторна та практична роботи, робота з підручником, дослідна робота
- в) вправи, лабораторні, практичні, дослідні та графічні роботи
- г) лабораторна робота, практична робота, дослід, вправа, географічна робота

71.До яких наук належить методика навчання природознавства?

- а) соціальних
- б) психологічних
- в) природничих
- г) педагогічних

72.Визначте специфічні (конкретнопредметні) принципи викладання курсу „Природознавство”.

- а) сезонності
- б) інтеграції
- в) зв'язку з життям
- г) доступності

73.До одиничних понять належать:

- а) птах
- б) тварина
- в) дощ
- г) річка Дніпро

74.До якого виду умовиводу належить судження: у шпака тіло вкрите пір'ям; у сороки тіло вкрите пір'ям; у солов'я тіло вкрите пір'ям. Отже, тварина, тіло якої вкрите пір'ям, називається птахом.

Варіанти відповідей:

- а) дедуктивного
- б) індуктивного
- в) загального
- г) логічного

75. Виберіть види дослідів, які не проводяться в початковій школі.

- а) дослід на виявлення властивостей води
- б) дослід на виявлення складу повітря
- в) дослід, спрямовані на визначення умов росту та розвитку рослин
- г) дослід з електричним струмом

76. Кого звеличували у Середньовіччя:

- а) атлета
- б) аскета
- в) боксера
- г) ченця

77. Метою освітньої галузі "Суспільствознавство" є ...

- а) оволодіння знаннями про природу
- б) формування ціннісних орієнтацій у різноманітних галузях
- в) формування життєвих, соціальних, громадянських компетентностей
- г) формування моральних цінностей

78. Основним компонентом освітньої галузі "Суспільствознавство" є...

- а) забезпечення первинних ціннісних орієнтацій
- б) засвоєння емпіричних уявлень
- в) знання про українське суспільство
- г) отримання життєвого досвіду

79. За структурою влади сім'ї бувають:

- а) великі, маленькі
- б) авторитарні
- в) благополучні, неблагополучні
- г) освідченні, свідомі

80. Знак, умовне позначення якогось предмета – це...

- а) етикетка
- б) символ
- в) оберіг
- г) малюнок

81. Видатний мислитель ХХ століття А. Швейцер закликає відмовитись від...

- а) технократичної парадигми
- б) моралі
- в) духовної культури
- г) спорту

82. Як по іншому називають сім'ї соціального ризику:

- а) аморальні

- б) конфліктні
- в) малозабезпечені
- г) неповні

83. Першу бібліотеку на Київській Русі було засновано за часів правління:

- а) Богдана Хмельницького
- б) Князя Ігоря
- в) Ярослава Мудрого
- г) Володимира Мономаха

84. Основні функції держави:

- а) політична, економічна, соціальна, гуманітарно-культурна, міжнародна
- б) соціальна, політична, управлінська
- в) економічна
- г) сільськогосподарська

85. Першим князем Київської Русі вважають...

- а) Ярослава Мудрого
- б) Князя Ігоря
- в) Володимира Великого
- г) Рюрика

86. Що таке нація?

- а) група людей, які живуть на певній території
- б) конкретно історична форма спільності людей
- в) дюди, які спілкуються різними мовами
- г) люди, що мають спільну діяльність

87. Катерина Білокур є відомою...

- а) художницею
- б) поетесою
- в) актрисою
- г) співачкою

88. Лесь Курбас – це відомий...

- а) співак
- б) політик
- в) архітектор
- г) театральний діяч

89. Вперше термін "культура" запропонував:

- а) Цицерон
- б) Сократ
- в) Герbart

г) Платон

90. Ідеєю дисципліни "Я у світі" є ...

- а) вивчення мови
- б) вивчення інших держав
- в) визнання людини як найвищої цінності на землі
- г) вивчення природи

91. Що в перекладі з німецького означає "герб"?

- а) реліквія
- б) спадщина
- в) символ
- г) оберіг

92. Коли вперше урочисто зазвучав Державний Гімн України?

- а) 10 грудня 1991 р.
- б) 5 грудня 1991 р.
- в) 9 грудня 1991 р.
- г) 11 грудня 1991 р.

93. Якою є відома формула життя?

- а) мислю, отже думаю
- б) мислю, отже люблю
- в) мислю, отже працюю
- г) мислю, отже існую

94. Організація вільного часу та відпочинку – це завдання якої функції сім'ї?

- а) репродуктивна
- б) виховна
- в) релаксивна
- г) економічна

95. У рамках курсу "Я у світі" одне з чільних місць відводиться:

- а) суспільствознавству
- б) мовній освіті
- в) соціології
- г) філософії

96. Українські свята поділяються на:

- а) державні, релігійні, народні, професійні, обрядові
- б) релігійні, обрядові, народні
- в) державні, релігійні, обрядові, народні
- г) професійні, народні

97.Що враховується освітньою галуззю "Суспільствознавство"?

- а) вікові особливості
- б) розумовий розвиток
- в) стать
- г) національність

98.Освітня галузь "Суспільствознавство" ґрунтується на реалізації:

- а) понять
- б) принципів
- в) змістових ліній
- г) уявлень

99.Підписати закон має право:

- а) Президент
- б) Голова Верховної Ради
- в) Депутат Верховної Ради
- г) голова Комітету

100. Наука про герби – це...

- а) символознавство
- б) гербологія
- в) гербографіка
- г) геральдика

Розділ IV. Рекомендації щодо виконання індивідуальної та самостійної роботи

4.1. Завдання щодо виконання курсових робіт

Тематика курсових робіт

1. Природоохоронна діяльність учнів початкової школи у процесі навчання природознавства.
2. Організація куточка живої природи у початковій школі.
3. Позакласна робота з природознавства у початковій школі.
4. Використання природного матеріалу для виготовлення наочних матеріалів учнями початкової школи з природознавства.
5. Наступність вивчення природи в дошкільних установах і початковій школі.
6. Розвиток і формування основних природничих понять в учнів початкової школи.
7. Розвиток пізнавальних здібностей учнів початкової школи у процесі вивчення природознавства.
8. Естетичне виховання учнів початкової школи у процесі вивчення природознавства.
9. Використання навчального обладнання на уроках природознавства в початковій школі.
10. Формування і розвиток в учнів початкової школи інтересу до вивчення природознавства.
11. Організація масової роботи з природознавства у початковій школі.
12. Проблемне навчання і його місце при вивченні природознавства в початковій школі.
13. Національно-патріотичне виховання учнів початкової школи в процесі вивчення курсу природознавства.
14. Професійна орієнтація учнів початкової школи в процесі викладання природознавства.
15. Методика проведення дослідницької діяльності при вивченні природознавства в початковій школі.
16. Спостереження – головний метод вивчення природи в початковій школі.
17. Самостійна робота учнів початкової школи у процесі вивчення природознавства.
18. Екологічне виховання у 1-2 класі.
19. Екологічне виховання молодших школярів у процесі вивчення курсу природознавства.
20. Формування пізнавальних інтересів в учнів молодшого шкільного віку у процесі вивчення курсу природознавства..

21. Індивідуалізація і диференціація навчального процесу на уроках природознавства в початковій школі.

22. Використання елементів природознавства при організації ігрової діяльності на уроках природознавства.

23. Використання ігор та цікавого матеріалу на уроках природознавства в початковій школі.

24. Методика проведення дослідів у процесі вивчення курсу природознавства в початковій школі.

25. Особливості проведення інтегрованих уроків в початкових класах.

Вимоги до виконання роботи:

Форма виконання: робота виконуватися у електронному (у форматі Word) та друкованому вигляді.

Об'єм: сторінок формату А-4 (*не включаючи титульної*) — не менше 25 повних сторінок (шрифт Times New Roman, розмір 14, інтервал - полуторний).

Оформлення: Поля: верхнє та нижнє - 2 см, лівє - 3 см, правє - 1,5 см.

Літературні джерела подаються як зноски внизу сторінки або в кінці роботи у порядку їх використання чи алфавітному порядку, при цьому вказується: видавництво, рік видання, загальний обсяг сторінок чи інтервал використаних сторінок. Після цитати чи посилання на джерело інформації в тексті ставиться номер джерела в квадратних дужках => [—]. Посилання на сайти в Internet подаються у такому ж порядку. При написанні необхідно використати не менше 20-и джерел.

Орієнтовний план роботи:

Вступ — розкривається важливість проблеми та її місце в шкільному курсі «Природознавство» і «Я у світі».

Основна частина — подається основна теоретична інформація.

Висновки.

Додатки (за необхідністю наочність)

Список використаної літератури.

Вимоги: При оцінці роботи зважається на використання основної та додаткової літератури, логіку викладення, зв'язок теорії з практикою, обґрунтування висновків, орфографічні та стилістичні помилки, акуратність, використання Internet тощо.

Таблиця 1. Зниження балів, що застосовуються при оцінці завдання

Зниження балів за	% скидки
1. Репродуктивний рівень виконання. Значні помилки.	60
2. Значні помилки при аналізі матеріалу. Відсутність висновків.	40
3. Аналіз матеріалу на належному рівні, помилки при формулюванні висновків.	20
4. Відсутність посилань на літературні джерела	20
5. Значні орфографічні та стилістичні помилки	20
6. Орфографічні та стилістичні помилки	10
7. Зменшення об'єму на 1 сторінку	10
8. Неакуратність	10
9. Використання суржику, мовних невідповідностей	10

Електронний варіант курсової роботи подається для перевірки на плагіат.

4.2. Завдання для самостійної роботи студентів

Вимоги до виконання самостійної роботи студентами

1. Опрацювання основної, додаткової та спеціальної літератури з методики викладання природознавства, педагогіки, психології (підручники, посібники, інтернет-ресурси, матеріали періодичних видань для вчителів та працівників освіти).
2. Залучення матеріалів педагогічної практики та власної педагогічної діяльності під час розробки уроків природознавства, позакласних та позаурочних заходів.
3. Творчий підхід до підбору наочного та ілюстративного матеріалу під час підготовки уроків (фрагментів уроків) природознавства.
4. Використання наукових джерел при підготовці теоретичних питань самостійної роботи.

Завдання для самостійної роботи

1. Теоретичні питання (за варіантом).
2. Підібрати запитання для бесіди на уроці природознавства (по одній темі для кожного класу) на етапі осмислення, узагальнення та систематизації знань.

2. Законспектувати основні дослідження та види практичних робіт на уроках природознавства, які пропонує програма для проведення в початковій школі.
3. Скласти план-конспект уроку природознавства, продумати і дібрати відповідну наочність.
4. Розробити сценарій свята природознавчого змісту з відповідною наочністю на самостійно обрану тему.
5. Скласти стислий список літератури для позакласного читання з природознавства для учнів 1—4-х класів (не менше 10 найменувань).
6. Виготовити наочність з природознавства:
 - 4) ребуси з природничим змістом;
 - 5) малюнки із зображенням казкових героїв;
 - 6) картини із зображенням пір року та загадками про них;
 - 7) ілюстрацію тварин і рослин, які занесені у Червону книгу (із поданої інформацією про них на зворотному боці).

Теоретичні питання

1. Які завдання поставлені перед методикою викладання природознавства?
2. З якими науками методика викладання природознавства тісно пов'язана?
3. Який внесок у розвиток методики викладання природознавства зробили методисти різних часів?
4. Аналіз природничого матеріалу у 1-му класі.
5. Які природничі поняття називають поодинокими? Наведіть приклади.
6. Які педагогічні умови необхідно виконувати при організації сприйняття природничих об'єктів або явищ? Вкажіть на конкретних прикладах.
7. Довести, яким чином реалізовується у процесі навчання природознавства триєдина мета: освітня, розвивальна, виховна.
8. Аналіз природничого матеріалу у 2-му класі.
9. Які ознаки характеризують методику викладання природознавства як науку?
10. Чому методика викладання природознавства входить у систему педагогічних наук?
11. Чому А.Я. Герда називають засновником науки методики викладання природознавства?
12. Аналіз природничого матеріалу у 3-му класі.
13. Наведіть приклади простих і складних природничих понять. Доведіть, що вони відносяться до вказаних груп понять.
14. Які педагогічні умови сприяють формуванню природничих понять? Наведіть приклади.

15. Які дидактичні задачі ставлять перед узагальнюючим уроком?
16. Аналіз природничого матеріалу у 4-му класі.
17. Які завдання покладено в основу навчального курсу методики викладання природознавства?
18. Які принципи покладено в основу програми з природознавства?
19. Яке значення педагогічної діяльності В.Ф.Зуєва у становленні вітчизняної методики викладання природознавства?
20. Аналіз природничого матеріалу у 1-му класі.
21. Наведіть приклади біологічних і географічних понять.
22. Методика формування природничих понять.
23. Метод як сукупність методичних прийомів. Доведіть значущість застосування у навчальному процесі різних методичних прийомів.
24. Аналіз природничого матеріалу у 2-му класі.
25. Які основні дидактичні принципи покладені в основу змісту сучасної навчальної дисципліни природознавства?
26. Яке значення має курс природознавства у санітарно-гігієнічному вихованні молодших школярів?
27. Аналіз природничого матеріалу у 3-му класі.
28. Методика формування і розвиток природничих понять.
29. Урок-екскурсія. Методика його проведення.
30. Яке значення має куточок живої природи у навчально-виховному процесі з природознавства?
31. Аналіз природничого матеріалу у 4-му класі.
32. Методика проведення нестандартного уроку з природознавства.

Висновки

Сучасні вимоги до загальноосвітньої підготовки учнів початкової школи відповідно до завдань Державного стандарту початкової загальної освіти передбачають удосконалення професійної підготовки майбутніх вчителів.

Важливими стають питання базової та методичної підготовки студентів до вирішення завдань, які входять до опанування природознавства і світознавства. Йдеться про підвищення їх рівня професійної предметної природознавчої компетентності, що надалі буде проявлятися в здатності керувати навчально-виховним процесом, творчо мислити, впроваджувати нові технології в процес навчання школярів природознавства і світознавства.

Державний стандарт загальної середньої освіти передбачає формування природознавчої і суспільствознавчої компетентностей учнів шляхом засвоєння ними системи інтегрованих знань про природу, суспільство, культуру, розвиток розумових здібностей та пізнавальної активності. Саме тому, підготовка майбутнього вчителя до викладання природознавства і світознавства в початковій школі повинна орієнтуватися на формування особливої компетентності вчителя.

Пріоритетним напрямком вищої освіти є підготовка майбутнього вчителя до професійної педагогічної діяльності, адже, формування природознавчої і суспільствознавчої компетентностей молодших школярів може здійснювати лише компетентний вчитель, який повинен знати педагогічну теорію та вміти застосовувати її положення на практиці.

